

Antikni figuralni bronsani predmeti u hrvatskom narodnom muzeju u Zagrebu.

Rimska zbirka hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu, koja danas broji mnogo tisuća najraznoličnijih kovnih predmeta, što su negda čovjeku služili za svaganju porabu, velikim je dijelom nastala od slučajnih pojedinačnih nahođaja, koji su se za muzej tekom godina nabavili. Na taj način dala se je sastaviti prilična kolekcija takovih starina domaće provenijencije, koje mogu da pričaju o kulturnom stanju zemlje u rimsko vrijeme. Osim Siska, glavnoga nalazišta starina u Hrvatskoj i Slavoniji, jako su dobro zastupana i neka mjesta uz dunavsku obalu u srijemskoj županiji i najvažnije rimsko mjesto u Srijemu Mitrovica. Naročito se je nabavom mnogih željeznih alatlika, što ih je posjedovao pokojni Nikodem Vlašić u Vukovaru, postigao u tom pogledu dosta znatan napredak. Sitnijih ponajviše bronsanih nakitnih predmeta nabavio se je prije jedno tridesetak godina priličan broj i iz Dalmacije, odakle je najviše pridošlo iz Solina, a nešto se je dobilo i prigodom muzejskih iskanjanja u Bakru u Hrvatskoj.

Sisak je u šezdesetim, sedamdesetim i osamdesetim godinama XIX. vijeka dao toliko rimskih kovnih predmeta, da se je smatralo za vrijedno, da se osnuje „sisačka zbirka“ kao posebni dio muzejskih zbirki, i da se za nju opredijeli posebna dvorana u muzeju. Temelj toj zbirki položio se g. 1864., kada se je priložima rodoljuba za 2000 kruna kupila kolekcija trgovca Franje Diericha. Kasnije se je sisačka zbirka znatno umnožala predmetima, što ih je iskopalo i sabralo lokalno arheološko društvo „Siscia“ u Sisku, pa onda darovima sisačkoga trgovca Josipa Pileka i pokojnoga vječnika banskoga stola Ljudevita Ivkanca († 1892), koji je svoju dosta znatnu zbirku sisačkih starina oporučno ostavio narodnomu muzeju. Priličan broj predmeta iz Siska kupio se je i g. 1900. iz ostavine trgovca Sebastijana Mosesa. Ali sve te nabave daleko zaostaju za onim, što su narodnomu muzeju donijele zadnje godine. Kod opetovanoga jaružanja Kupe, što ga je država u zadnjih desetak godina izvodila, izvadilo se je iz riječnoga korita veoma mnogo prerasličnih rimskih starina od raznih kovina, koje su uslijed povoljnih prilika najvećim dijelom dospjele u narodni muzej. Najveću zaslugu, što se je tako dogodilo, ima g. tehnički savjetnik Antun Bukvić, predstojnik riječno-mjerničkoga ureda u Sisku, koji je počam od g. 1909. muzejsku sisačku zbirku obogatio upravo ogromnim brojem predmeta a s njime su se kao darovatelji natjecali i gg. Andrija Colussi, građevni poduzetnik i Dr. Milan Šipuš, kr. javni bilježnik u Sisku.

Povoljni izgledi sklonuli su upravu narodnoga muzeja, da se je obratila molbom na preuzvišenoga g. kr. ugarskoga ministra za ratarstvo, da muzeju odstupi na porabu parobrod za jaružanje „Csepel“, koji stoji sisačkomu riječno-mjerničkomu

uredu na raspolaganje. Uslijed povoljnoga rješenja te molbe i izdašne novčane pomoći od strane ministarstva moglo se je u prosincu 1909., u ožujku i svibnju 1912. i u listopadu 1913., svaki put po nekoliko dana u Kupinom koritu sa dobrim uspjehom raditi, pa je naročito jaružanje u svibnju 1912. urodilo neočekivano dobrim rezultatom. Uslijed svega toga sisačka se je zbirka i kvantitativno i kvalitativno tako znatno digla, da se narodni muzej s njome pravom može da ponosi.

U rimskoj zbirci hrvatskoga narodnoga muzeja nakupio se je tečajem vremena i priličan broj takovih predmeta, koji su figuralni, te prema tome imaju i neku umjetničku vrijednost. Ti su predmeti veoma polagano pridolazili, jer narodni muzej nije nikada došao u sretnu priliku, da nabavi cijelu koju zbirku takovih predmeta. Negdje oko g. 1862. a svakako prije g. 1864. sastavio je veoma zaslužni upravitelj narodnoga muzeja major Mijo Sabljarić u rukopisu sačuvani popis predmeta, koji su se onda (dakle iza 16—18 godina, od kako je muzej osnovan) u muzeju nalazili. Iz toga popisa dalo se ustanoviti, da je muzej onda imao devet antiknih figuralnih predmeta (brojevi 2, 12, 27, 54, 65, 70, 71, 85 i 193 ovoga kataloga). Među njima bili su najbolji komadi br. 27 (kipić Hermesa iz Siska; dar biskupa Strossmayera) i br. 54 (kipić Attisa iz Siska; dar Slavoljuba Vrbanića). Daljni jedan, dakle deseti komad, 42 mm visok srebrni kipić Priapa, „nađen med okolicama Lučko i Preško kod Stupnika“ a darovan g. 1862. od Dragutina Königa, župnika u Vrapču, izgubio se je g. 1864. na zagrebačkoj izložbi. Nabavom Dierichove zbirke sisačkih starina pridošlo je g. 1864. daljnjih devet figuralnih komada (br. 14, 53, 101, 106, 110, 160, 176, 187 i 258), među kojima su br. 14 (Nika) i 53 (Mithrasova glava) komadi izvrsne kvalitete. O daljnjem razvijanju zbirke može se samo toliko reći, da nije prošla gotovo nijedna godina a da ne bi koji komad pridošao, tako da ona koncem g. 1913. broji preko 300 komada, koji se ovdje opisuju.

Najveći broj bronsanih figuralnih predmeta narodnoga muzeja našao se je na području kraljevina Hrvatske i Slavonije, ali ima po koji komad i druge provenijencije, tako iz Dalmacije (br. 9, 32, 69, 82, 84, 100, 105, 140—144, 161, 165, 166, 173, 196, 210, 221, 222, 242 i 252), Istre (br. 50 i 52), Bosne (br. 38 i 253), Srbije (br. 1, 22, 26, 29, 30, 57, 163, 215 i 235), Turske (br. 20, 37, 63, 64, 67, 182 i 183), Grčke (br. 75 i 78), Italije (br. 191) i Egipta (br. 223, 224, 262, 268—271). Najljepši komadi bez dvojbe su izrađeni u Italiji te u Hrvatsku i Slavoniju uveženi. Među njima naročito valja da se istaknu br. 3 (srebrni Zevs iz Siska), 11 (Athena iz Grbavca), 14 (Nika iz Siska), 27 (Hermes iz Siska), 48 (Silen iz Popinaca), 53 (Mithrasova glava iz Siska), 60 (velik Herakles iz Siska), 68 (Fortuna iz Vinkovaca), 76 (Athleta iz Siska), 83 (Poprsje dječaka iz Vinkovaca) i 275 (nastavak s kandelabra iz Siska). Nema u ostalom sumnje, da je u Hrvatskoj i Slavoniji bilo i domaćih radiona, koje su se bavile proizvodnjom ovakovih predmeta. Više je nego vjerojatno, da je Sisak bio takovo mjesto, gdje je uz druge u rimsko doba i ova industrija cvala. Potvrđuju to neki nedovršeni primjerci bronsanih predmeta, koji su se u Sisku našli. Za domaće proizvodnje govore naročito još i ulomci kolosalnih bronsanih konjaničkih kipova iz Daruvara i Ludbrega, koji se radi svojih dimenzija sigurno nisu mogli iz daleka dovesti, nego su se valjda morali u samim tim mjestima ljevati. Vjerojatno je koji majstor u tu svrhu onamo došao, i to možda iz Siska, Osijeka ili Mitrovice, koji su gradovi u rimsko doba mogli da prednjače kao ponajglavnija sjedišta raznih umjeća u Hrvatskoj i Slavoniji.

1. **Zevs.** Bronsan kipić. Navodno iz Vinče u Srbiji. Kupljen 1909. Vis. 124 mm. Odlomljena l. ruka na sredini podlaktice.

Neodjevena stojeća figura pristaje d. nogom na zemlju a lijeva je u koljenu nešto svinuta i natrag postavljena. Bradata, neznatno na l. nagnuta glava urešena je velikim vijencem sa šiljatim lišćem. Visoko podignuta l. ruka upirala se je negda na žezlo a na spuštеноj desnoj ruci leži velika munja. Pod d. petom nalazi se malen nastavak, kojim je kipić negda bio pričvršćen na neko podnožje.

Srednji posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina većim je dijelom oljuštena.

2. **Zevs.** Bronsan kipić. Provenijencija nepoznata, ali je vjerojatno iz Hrvatske. Darovao Ivan Kukuljević.

Vis. 65 mm. Odlomljen komad d. ruke, manjka žezlo.

Stojeća figura pristaje d. nogom na zemlju a lijevu je nešto natrag metnula. Nije odjevena, nego joj samo l. rame pokriva jedan komad plašta, kojemu krajevi vise niz leđa dole od prilike do visine l. koljena. Bradatu, nešto na l. gledajuću glavu, zaokružuju uvojni pune kose poput vijenca. Kroz visoko podignutu l. ruku prolazilo je sada manjkajuće žezlo; ruka spuštene desnice odlomila se zajedno s atributom, što ga je držala.

Slabiji posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina većim dijelom ožuljana.

3. **Zevs.** Srebrni kipić. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1912.

Vis. 47 mm.

Na d. nogu pristajuća stojeća figurica, sa ponešto natrag postavljenom l. nogom, sprijeda je sasna naga, te ima samo na oba ramena po jedan smotan komadić plašta, kojemu okrajci niz leđa u jednako dugim partijama dole padaju. Ponešto na l. gledajuća nagnuta glava ima uvijenu bujnu kosu i nešto kraću punu bradu. Visoko podignuta ali sada iskrivljena l. ruka upirala se je o dugo žezlo, od kojega se je sačuvao gornji kraj, koji se sada nalazi u neispravnom položaju. To je žezlo gore završavalo većim oblim nastavkom, na kojem se nalazi okruglo dugme. Spuštena l. ruka drži ponešto iskrivljenu munju. Kipić stoji na napred d. okrhanoj tankoj oblongnoj pločici, pa je možda negda bio gornji nastavak velike srebrne ukosnice.

Ukusan posao prvoga carskoga doba rimskoga. Mjestimice izjedena površina

1

2

3

tijela umotan je u plašt, od kojega je jedan komad prebačen preko l. ramena. Na nogama, koje pristaju na koso smješten podnožnjak, nalaze se sandale. Visoko podignuta l. ruka upirala se o žezlo, od kojega se je samo gornji kraj sačuvao. Većim

4

dijelom manjkajuća spuštenu desnicu držala je valjda zdjelicu za primanje žrtve. Ostrag je figura zarezana, da zgodno može da pristane na sada manjkajuće prijestolje, koje je bilo od posebnoga komada izrađeno.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Patine, kao obično u Sisku, nema.

5. **Zevs (?)**. Bronsano poprsje. Iz Dalja. Kupljeno 1894.

Vis. 51 mm.

Glava, koja je nešto na l. i napred nagnuta, ima bujnu, u debele čuperke razdijeljenu kosu i po srijedi raščešljanu bradu, te dole viseće brkove. U očima su mali srebrni kolobarići, koji su negda možda bili emajlom ispunjeni. Ravni nos na šiljku je nešto ožuljan. Na l. ramenu leži komadić plašta a dopire dole na obje strane i po jedan uvojak kose. Ostrag je poprsje splošteno i ponešto udubljeno radeno, te se vidi, da je negda kao aplikacija na nešto bilo priloženo, po svojoj prilici na gornji rub neke posude. S time se slaže i to, što se na tjemenu vidi, da je nešto odlomljeno, možda zajedno s poprsjem ljevana karika, u koju je zahvaćalo provesto posude. Oznaka „Zevs“ je dvojbeno a možda bi se smjelo pomišljati, da je prikazana osoba Gigant.

6. **Otmica Ganymeda**. Bronsan visoki reljef. Iz Kupe kod Siska. Darovao † Ljudevit Ivkanec, vijećnik banskoga stola u Zagrebu 1892.

Vis. 71 mm. Orao je bio na tri komada raskinut, pa se je (valjda u novije vrijeme) dosta surovo slotao. Nos dječaka ožuljan.

Spuštena krila i rašireni rep razmjerno ogromnoga orla, na kojima su pera ugravirana, leže u jednoj ravnoj plohi, dok mu je glava i tijelo plastički izvedena. Kljunom napred okrenute glave orao je uhvatio dječaka ostrag za kapu a obim ga je pandžama obuhvatio oko bokova, tako da erotička situacija nije ni najmanje dvojbena. Prikazan je dakle Zevs u obliku orla. Sasma plastički načinjeni dječak frigijskom kapom pokritu je glavu spustio na d. i sasma se je smirio sa svojim udesom. U ponešto napred pruženoj d. ruci ima neki manji oblongni predmet (igračku?), koji se ne da protumačiti, a u spuštеноj ljevici drži valjda jabuku. L. mu je noga ravno dole spuštена a d. je ispod nje u nakrst podvučena. Od odjeće vidi se samo na l. ramenu komadić smotana plašta.

Na stražnjem licu pločice preostao je komadić željeznoga čavla, kojim je ona negda bila prikovana na neku valjda drvenu podlogu. Čini se, da je to bio ures na nekom komadu namještaja.

Posao rimskoga carskoga doba. Bez patine.

7. **Apollon.** Glava s većega bronsanoga lika. Iz Kupe kod Siska. Darovao Andrija Colussi, građevni poduzetnik 1894.

Vis. 31 mm.

Glava i vrat mladoga muškoga lika s lovorovim vijencem u kosi, koja je napred plastički a na tjemenu urezanim potezima naznačena. Zarezana su i rebra na vijenčevu lišču. Stražnji dio glave je ravno odrezan pa se vidi šupljina šuplje ljevenoga lika. Čini se dakle, da je on služio kao aplikacija na nekom predmetu. Najgornji list lijeve grančice lovorovoga vijenca je okrhan.

Srednji posao rimskoga carskoga doba. Patine nema.

8. **Helios.** Bronsano poprsje. Iz Novih Banovala na Dunavu (srijemska županija). Kupljeno 1900. — Vis. 31 mm. Okrhana većina zrakâ. — Napred okrenuto šuplje ljeveno mladoliko poprsje sa devet zraka u kosi i chlamydom na prsima. Dekorativni posao. Tamnozeleno patina.

Dr. Jos. Brunšmid u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. V str. 161, 16 (sl. 117, 1 na str. 163).

9. **Helios.** Bronsana maska. Iz Solina u Dalmaciji. Kupljena sa zbirkom Dra. Franje Lanze u Spljetu. — Vis. 43 mm. Dole na vratu odlomljena. — Napred okrenuta i nešto na d. prignuta, ostrag otvoreno ljevena mladolika glava sa devet zraka u shematski izrađenoj kosi. — Dekorativni posao. Smeđa patina.

10. **Helios.** Malo bronsano ostrag splošteno mladoliko poprsje sa pet zraka

5

6

oko kose. Ostrag je slovu T naličan nastavak, kojim je predmet valjda bio u jedan remen zakvačen. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljeno 1898. — Vis. 24 mm. — Tamnosmeđa patina.

11. **Athena.** Velik bronsan kipič. Iz Grbavca (kotar Grubišnopolje; županija bjelovarsko-križevačka). Kupljen 1905.

Vis. figure 200 mm; sa bazom 265 mm. Odlomljeni: kažiprst d. ruke, glave dviju zmiya na egidi i obje stražnje nožice podnožja, koje je i ostrag na dva mjesta izjedeno; prelomljeno proveso na kacigi, gdje se prisastavlja perjanica; manjka koplje i valjda atribut na l. ruci.

7

Stojeća figura pristaje d. nogom na podnožje a lijeva stoji postrance, kao da je božica baš taj čas zastala u koracanju. Lik je odjeven u jonski chiton s rukavima, koji u gustim okomitim naborima pada niz tijelo dole, razotkrivajući samo prste na nogama, koje nemaju obuče. Samo uz lijevu u koljenu svinutu i koso postavljenu nogu udesili su se chitonovi nabori prema kretnji drugačije. Preko chitona prebačen je velik plašt, koji počiva na obim nadlakticama. Kraj onoga dijela, što silazi lijepo naboranim velikim trouglastim komadom s desnoga ramena preko prsiju dole sve do ispod koljena, prebačen je preko l. podlaktice. Ostrag se je plašt tako spuznuo, da mu nabori počimlju tekar dosta daleko ispod egide. Preko plašta obukla je božica razmjerno dosta malenu egidu, na kojoj su ljske napred i na leđima naznačene zarezima. Na sredini egide nalazi se plastički izveden gorgoneion a na njezinim rubovima na oba ramena i na zašiljeno završujućim obim donjim krajevima čuči po jedna u klupko smotana zmiya. Dva duboko urezana poteza na egidi prate gornje konture božičinih dojki.

8

Zjenice u očima su samo izdubljene. Kosa, naredana u manjim valovitim uvojcima, spušta se u širokoj partiji niz zatiljak na leđa, gdje izgleda, kao da je ravno odrezana. Čini se, kao da je tu ipak na jednom mjestu, gdje se sada nalazi vodoravno urezan zarez, negda bila posebno nastavljenom vrpcom povezana. Na attičkoj kacigi, sa ugraviranim uvijajućim se hvajama i napred nastavljenim zaslonom, sjedi Athenina ptica sova. Ona služi kao proveso za veliku dvočlanu perjanicu, na kojoj su kao i na sovi detalji gravirom naznačeni.

Visoko podignutom d. rukom božica je obuhvatila bila nesačuvano koplje, koje je bilo usađeno u jednu malu izdubinu u l. prednjem uglu podnožja. Na ispruženoj l. pjesnici, čini se, da je negda također nešto nastavljeno bilo. Po držanju ruke najvjerojatnije je, da je tu sjedila sova, makar da protiv toga govori, što već jedna sjedi na kacigi.

Figura je i ostrag dosta pomno izvedena, ako tu i nije baš sasvim pravilno modelirana. Kod lijevanja se dogodilo, te je na leđima ostala velika luknja, koja se je na dosta surov način začepila uljevenim olovom.

Šuplje lijeveno podnožje, koje je stajalo na četiri niske nožice, po svojem obliku donekle sjeća na onizak žrtvenik. Dva profilovana članka na njem, jedan niži gore i jedan viši dole, urešena su nizom nekoga listnoga ornamenta (Stabornament).

11. **Athena.** Bronsan kipić iz Grbavca u Hrvatskoj.

Ukusan posao ranijega rimskoga carskoga doba. Crnkasto i zelenkasto-smeđa patina.

A. Hekler *Archaeológiai jegyzetek vidéki múzeumainkból* str. 19, 69.

12. **Athena.** Bronsano poprsje. Iz Kozice kod Senja. Darovao major Mijo Sabljar.

Vis. 63 mm. Odlomljeni dijelovi perjanice; izlizani mnogi detalji na površini.

Šuplje ljeveno poprsje odjeveno je chitonom a na prsima mu se nalazi egida s malenim gorgonejem između jasno istaknutih dojki. Zmijama na rubu egide sada barem nema traga. Malo na d. okrenutu glavu pokrivaju pravilno poredani uvojci kose, koja je ostrag na zatiljku svezana u velik čvor. Na glavi je korintska kaciga s oštećenom perjanicom. Poprsje je moglo da služi kao ures na kojem komadu namještaja.

9

Dosta dobar posao rimskoga carskoga doba. Nejednaka tamnosmeđa patina.

13. **Roma.** Malo bronsano poprsje. Iz Kupe kod Siska. Kupljeno 1909.

Vis. 42 mm. Lice ponešto ožuljano.

Glavu, na kojoj se napred vide uvojci kose, pokriva korintska kaciga s velikom perjanicom. Na toj kacigi raspoznaju se otvori za oči i nastavak za zaštitu nosa a na gornjem njezinom dijelu izvedena je na obje strane po jedna ovnova glava u reljefu. S desnoga ramena silazi koso preko prsiju remen, na kojemu je visio mač.

Srednji posao ranijega rimskoga carskoga vremena. Patina u vodi većinom nestala.

14. **Nika.** Bronsan kipić. Iz Siska. Kupljen od Franje Diericha 1864.

Vis. do vrška krila 113 mm. Odlomljen palac l. ruke i oba nožna stopala. Ožuljana na donjem dijelu tijela.

Napred okrenuti mladi djevojački lik nakrenuo je lice malo na d. Odjeven je dorskim chitonom sa velikim prekitom (apoptygma), na kojim obima donji krajevi bacaju jačoj nekoj kretnji primjerene ukusno naređene nabore. Kako to dokazuju i velika raširena i u vis podignuta krila (sa u detaljima na prednjoj strani izgraviranim perjem), Nika je u toj figuri tako zamišljena, kao da se je taj čas spustila na neko podnožje (možda kruglju), na koje je pristala l. nogom, dok d. još ostrag u zraku lebdi. Časak mira upotrebljuje, da si d. rukom nešto ostrag na kosi naredi a i podignuta l. je ruka spremna, da sličan posao obavi i na drugoj strani glave. A i jeste ukusna ta njena frizura, za koju se božica toliko brine. Jake uvojke po srijedi raščešljane kose pritegla je natrag i na zatiljku svezala u čvor, a sprijeda na tjemenu još ju je na poseban način nakitila svezav ju u neku vrst petlje.

12

Ukusan posao ranijega rimskoga carskoga doba. Tamnozelena patina.

E. Löwy i W. Kubitschek u Arch. epigr. Mitt. III 1879 str. 171, 3.

15. **Nika.** Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1912.

Vis. figure 48 mm. Odlomljeni prsti na d. ruci i oba nožna stopala.

Božica sa nešto na l. prignutom napred gledajućom glavom, spustila se kao i prediduća figura na neko podnožje, na koje je pristala d. nogom, dok je l. još ostrag u zraku. Lebdenje u zraku još se jasno raspoznaje po raširenim krilima i napuhnute te poput krila natrag zabačenim donjim partijama odjeće. Odjevena je Nika u dug dorski chiton sa apotygmom, koji se je na l. ramenu otkopčao i spuznuo, tako da je l. strana prsiju razgolišena. Napred ispružena d. i spuštena l. ruka držale su možda teniju kao nagradu za nekoga pobjednika. Uvojci po srijedi raščeljlane pune kose natrag su povučeni i u zatiljku u čvor svezani.

13

— Na tjemenu je glava nešto sploštena, pa je prema tome valjda gore bilo nešto nastavljeno. Dole je deo antikni bronsani čavao od 38 mm duljine, kojim je kipić bio na neki veći predmet pričvršćen.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Crnkasta patina velikim dijelom u vodi saprana.

16. **Aphrodita** (Venus pudica). Bronsan kipić. Nađen

14

15

na pusti Cerovac kod Bizovca (županija virovitička). Darovao grof Gustav Normann Ehrenfelski, vlastelin u Bizovcu 1901.

Vis. 192 mm. Oštećena na čelu, podbratku i l. laktu a preko l. bedra kao da je plug prešao pa ga ogulio.

Neodjevena figura pristaje l. nogom na tle a d. u koljenu svinuta malo je natrag postavljena. Napred okrenutu glavu urešava manji diadem. Po srijedi raščešljana kosa poredana je u uvojke pa svezana u jedan veliki čvor u zatiljku i dva manja na tjemenu. Po dva duga tanja uvojka spuštaju se na prsa i na leđa. Ispružena desnica drži malenu jabuku a l. ruka pokriva golotinju.

Dobro modelirana figura rimskoga carskoga doba, koju je seljak, što ju je našao, nerazumnim čišćenjem jako pokvario. Od stare tamnozeleno patine samo su se tragovi sačuvali.

17

16

19

17. **Aphrodita** (Venus pudica). Bronsan kipič. Nađen u prvoj polovici XIX. vijeka u Novom selu (Neudorfu) kod Vinkovaca. Kupljen od Samka Georgijevića u Vinkovcima 1892.

Vis. 132 mm. Odlomljen komad l. noge i uvojak, što pada na l. rame. Površina figure sasvim je uništena od vatre, u koju ju je po pripovijedanju prodavaoca tobožnjega čišćenja radi bacio njemački naseljenik, koji ju je našao.

Pozicija figure kao kod prediduće. Na glavi je velik diadem. Kosa je u zatiljku svezana u čvor a po jedan tanji uvojak pada na oba ramena. L. ruka pokriva golotinjku a ispružena, ponešto izvitlavita desnica se svija, kao da božica namjerava s njome da pokrije dojke. U odlomljenoj l. nogi vidi se ostatak čvrstoga bronsanoga čavla.

Posao rimskoga carskoga doba. Patine nema.

J. Brunšmid u Arch. epigr. Mitt. III 1879 str. 123 III 4 i u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VI 1902 str. 147, 1.

18. **Aphrodita** (Venus pudica). Bronsan kipić. Navodno iz Siska. Kupljen u Budimpešti 1896.

Vis. 41 mm. Odlomljena d. noga povrh koljena. Na tjemenu glave nešto odrezano. Na licu i na tijelu ostrag dole jako izjedena.

Neodjeveni stojeći ženski lik pristajao je sa obje noge ravno na tle. Ruke, od kojih desna počiva na trbuhu a l. pokriva grudi, dosta se slabo ističu. Lice jedva da je i označeno. Oko vrata vide se dva naokolo povučena plastična kolobara.

Veoma primitivno izveden posao. Zelenkastosmeđa patina.

19. **Aphrodita**. Bronsan kipić. Iz Dabašnice kod Srba (županija ličko-krbavska). Darovao Svetozar Omčikus, posjednik u Srbu 1908.

Vis. 95 mm. Odlomljena l. ruka povrh lakta i komad l. noge. Patina mjestimice, osobito na l. nozi ožuljana.

Pozicija neodjevene figure od prilike kao kod br. 16. Nešto na l. okrenuta glava urešena je povećim diademom, na kojem se raspoznaju tragovi graviranja. Kosa je ostrag svezana u čvor, koji niz zatiljak pada gotovo na leđa; po jedan jači uvojak spušta se niz ramena sve do pazuha. Ispružena d. ruka je otvorena i bez atributa; sudeć po sačuvanim sličnim drugim likovima, držala je božica u odlomljenoj l. ruci jabuku.

Dosta dobar posao rimskoga carskoga doba. Patina zelenkastosmeđa.

20. **Aphrodita**. Bronsana figuralna zaporna gredica. Iz Dri-nopolja (Hadrianopolis) u Thrakiji. Kupljena 1913.

Vis. 161 mm.

Napred okrenuta stojeća božica sa obje podignute ruke uvija po jedan uvojak po srijedi razdijeljene glatko počešljane kose. Gornje je tijelo golo a dolnje je umotano u odijelo, ispod kojega na obje strane proviruje po jedno stopalo nogu. Nabori odijela su shematski potezima i žlijebovima naznačeni. Oko vrata ugravirana je potezima i točkicama ogrlica a oko ruku po jedna narukvica. Lik stoji na podnožju, koji ima oblik žrtvenika sa dva narezuckana profilovana članka gore a sa tri na donjem dijelu. Na srednjem dijelu podnožja urezani su listovi.

Predmet je služio kao zaporna greda na većoj, valjda drvenoj kaseti, kako to dokazuje jedna velika sploštena karika na tjemenu figure i veći četverouglast nastavak ostrag na podnožju, gdje se nalazi rupa, kroz koju je prolazio zapor. Ostrag se nalazi cijelom dužinom figure žlijeb, koji je negda možda nečim ispunjen bio.

Shematski posao rimskoga carskoga doba. Tamnozeleno patina mjestimice skinuta.

21. **Eros** na kruglji. Bronsan kipić. Iskopan g. 1891. u vrtu negdašnje gostione k dobromu pastiru u Vinkovcima (Relkovićeve ulica br. parc. 263) među temeljima neke zgrade rimskoga vremena. U muzej došao kao dar s mojom zbirkom starina 1899.

Vis. 120 mm. Manjkaju obje baklje u rukama i oba krila.

Neodjeveni dječak stoji d. nogom na nepravilno rađenoj, dole sploštenoj kruglji, na kojoj su surovo urezana slova $\Lambda + D$ i još tri dalnja krsta; natrag zabačena l. noga lebdi u zraku. Desnu je probušenu ruku podigao u vis a lijevu, također probušenu, nešto je postrance napred ispružio. obje su ruke negda držale baklje. Lice je ponešto na l. okrenuto; kosa je povrh čela svezana u čvor, s kojega

21

se dvije pletenice spuštaju u zatiljak; obijuh uha nestalo je u gustim uvojcima, koji lice zaokružuju. Na leđima su dva zareza, u kojima su negda bila pričvršćena krila.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

Dr. J. Brunšmid u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VI. str. 147, 3 (sa sl. 73).

22. **Eros.** Bronsan kipić. Iz Beograda. Kupljen 1909.

Vis. 61 mm. Odlomljen predmet u d. ruci.

Koracajući neodjeveni mali dječak, koji gleda nešto na d. u vis, pristaje d. nogom na zemlju a lijeva u koljenu nesvinuta noga stoji podalje ostrag. Kosa je oko lica

poredana u velike kvrgaste uvojke, pokrivajuć posvema oba uha, a jedan takov uvojak stoji i povrh čela. Na leđima se nalaze omanja nejednako velika krila. U visoko podignutoj d. ruci drži božičak dolnji kraj nekoga duguljastoga predmeta, koji bi mogao da bude baklja; dole ispruženu l. ruku je raširio.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Zeleno-smeđa patina.

23. **Eros** na lavljoj pandži. Bronsana figuralna nožica nepoznate provenijencije.

Vis. 108 mm.

Na okruglom podnožju stoji velika l. pandža lavlja, koja se gore otvora nekako kao cvijetna čaška. Iz nje se pomolio do koljena prikazani sasna neodjeveni Eros, koji se obim rukama upire o dva velika svinuta lista. Glavu mu na stranama urešavaju po dva reda gustih pramova, od kojih su neki na tjemenu u na četvero razdijeljeni čvor svezani. Ostrag je kosa glatko počesljana. Na leđima je par dole vi-

sećih krila, koja su među sobom masivno spojena, kao u neku vrst gore izdubljene torbe, u koju je ulazila šipka od one sprave (trnog?), kojoj je to bila nožica.

Običan dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

24. **Eros** s frigijskom kapom. Bronsan kipić. Iz Osijeka. Darovao prof. Antun Kodrić.

Vis. 112 mm. Odlomljen šiljak nosa, prsti d. ruke, polovina podlaktice l. ruke, stopalo l. noge, komadi obajuh krila. Prelomljene obje noge u koljenima, ali su u novije vrijeme komadi slotani a prilotana su i dva odlomljena komadića na krilima.

Eros je prikazan kao veći leteći dječak. Desna mu noga pristaje na neko manje čunjasto podnožje; lijeva je daleko natrag zabačena. D. je ruka u vis podignuta, lijeva više spuštена i ispružena, kao da će s njima da upravlja, kako će i kuda će da leti. Da li su te ruke što god držale, ne može se ustanoviti. Na leđima su manja krila, na kojima je izvana perje gravirano. Glavu, koja nosi guste uvojke, pokriva velika frigijska kapa.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Zelena i smeđa patina.

25. **Ares**. Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1911.

Vis. 95 mm. Odlomljena l. ruka.

Napred okrenuti stojeći lik pristaje d. nogom na podnožje a l. je nešto postrance napred

22

23

postavljena. Mladolika glava, s kovrčastom kosom oko lica, gleda nešto na l. Na njoj je kaciga s velikom perjanicom, na kojoj su detalji ugravirani. Preko u pojasu pasanoga oklopa, s kojega se do koljena spušta naborano donje odijelo, prebačen je plašt. Na nogama su čizme s okratkim sarama. Visoko podignuta l. ruka sigurno se je upirala o koplje, koje se nije sačuvalo, dok spuštenu d. ruku drži gornji rub maloga, na nekom podnožju stojećega ovalnoga štita sa ugraviranim pupkom na sredini i sada izdubinama naznačenim čavlima na obodu. Figura je ostrag sploštena i otvoreno lijeva. Povrh d. ramena i na l. boku ima na njoj po jedno veće plosnato uho, gdje se nalazi po jedan bakreni čavao, kojim je lik bio na neku pozadinu prikovan. Na napred kosim potezima urešenoj pačetvorinastoj podnožnoj ploči nalazi se dole jedna petica, koja je zahvatala u jednu izdubinu na nekom komadu namještaja, gdje je figura valjda rabila kao dekorativni nastavak.

Dosta ukusan dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Patine nema.

26. Hermes.

Bronsan kipić. Iz Ripnja u Srbiji. Kupljen u Beogradu 1909.

Vis. 62 mm. —

Manjkaju krila na tjemenu i kerykeion u l. ruci. Izvitlavit je vrat, donji dio l. ruke i d. noge.

Sasma neodjevena mladolika figura pristajala je d. nogom na zemlju a lijevu je napred postavila. Glava je negda bila ravno napred okrenuta a imala je na tjemenu valjda posebno rađena i umetnuta dva mala krila. Ispružena desnica drži kesu a u spuštenuj l. je bio kerykeion, koji se je prislanjao uz rame.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamnozeleno patina dijelom skinuta.

27. Hermes. Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Darovao Josip Juraj Strossmayer, biskup u Đakovu.

Vis. figure 66 mm, s podnožjem 91 mm. Odlomljen gornji dio kerykeja.

Napred okrenuti mladoliki bog prikazan je, kao da je taj čas zastao u koracanju. Desno je stopalo sasna pristalo na podnožje a daleko natrag postavljena l. noga dotiče ga se samo sa dva prsta. Glavu, koja nosi okratku

24

25

kovrčastu kosu, pokriva petasos, na kojem su na vrhu dva mala krila. Ispružena d. ruka drži kesu s novcima a u lijevoj je kerykeion, kojemu je gornji kraj prislonjen na rame. Na tom l. ramenu leži komad chlamyde, koja se spušta niz leđa, pa je onda prebačena preko l. podlaktice, s koje jedan podulji okrajak visi dole. Povrh nožnih članaka preostalo je iznutra na dva mjesta suvišne kovine od pogriješke kod ljevanja; na trećem jednom mjestu izvana l. se je to uklonilo. Krila to na inače bosim nogama nisu bila.

26

Lik stoji na tankoj četverouglastoj pločici, koja je nastavljena na šuplje ljeveno podnožje. To podnožje ima gore jednu veću ploču a dole dvaputa profilovan članak, koji počiva na četverouglastim pločastim nožicama.

Ukusan posao prvoga carskoga doba rimskoga. Patina u vodi većim dijelom saprana; mjestimice je površina tamnosmede boje.

E. Löwy i W. Kubitschek u Arch. epigr. Mitt. III 1879 str. 171 br. 2.

28. Hermes. Bronsan kipić. Iz Siska. Kupljen. Vis. 80 mm. Manjka kerykeion u l. ruci. Površina figure jako ožuljana.

28

Figura je veoma slična predidućoj. Razlikuje se u tome, što je petasos, na kojemu krila niču već na prednjem dijelu oboda, veoma plosnato izrađen i što d. ruka s kesom sada visi niz tijelo dole. Vjerojatno je u ostalom, da je ta ruka uslijed pritiska svoj položaj promijenila kao i nespretno stojeća l. noga. L. ruka je negda sigurno bila napred ispružena, ali se je s istoga razloga sasama izvitalavila, pa je pri tome izgubila kerykeion, što ga je držala.

Slabo modelirana figura rimskoga carskoga doba, koja nije bila dovoljno ni izcizelirana, kako se to najjasnije vidi na oba pazuha i med nogama. Patina većim dijelom skinuta.

29. Hermes. Bronsan kipić. Iz Kladova u Srbiji. Kupljen u Beogradu 1906.

Vis. 95 mm. Manjka komad d. ruke i kerykeion u l. ruci.

Figura je u mnogo koječem slična onoj pod br. 27. Tijelo joj je preveć plosnato izvedeno a isto vrijedi i za glavu, koja nema petaza, nego su joj krila iz-

27

rasla negdje na tjemenu direktno iz zarezima naznačene kose. U zatiljku se nalaz nešto kao plastička pletenica. Bit će, da se je s prvoga kraja mislilo načiniti petasos, pa da mu je to imao biti obod, ali se to kod cizeliranja drugačije izvelo. Gravirana su oba oka, sise i pupak. Valjda su tu negda bili umetnuti kolobarići od kakove kovine drugačije boje. Okrajak chlamyde, što visi s lijeve podlaktice, izgleda kao nešto odeblija vrpca.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

30. Hermes. Bronsan kipić. Iz Kostolca (Viminacium) u Srbiji. Kupljen 1913.

Vis. 86 mm. Manjka kerykeion l. ruke. U člancima prelomljene obje noge u novije su vrijeme slotane, pri čemu je odlomljeni komad krivo prisastavljen.

Figura veoma jedrih proporcija, koja je nastavljena na tanku pačetvorinastu pločicu, ima mnogo mirnije držanje od one pod br. 27. Nešto na l. okrenutu glavu pokriva petasos sa velikim krilima na vrhu. Niz tijelo spuštena d. ruka drži veliku kesu. Kroz probušenu l. pjesnicu prolazio je negda štap kerykeja. I chlamyda bila je razmjerno znatno veća od one kod br. 27.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

31. Hermes. Bronsan kipić. Iz Starih Jankovaca (Srijemska županija). Darovao Matej Gutal, župnik u Berku.

Vis. 62 mm. Ožuljana krila na petazu; površina na više mjesta oštećena.

Mirno koracajuća mladolika figura jedrih proporcija odjevena je velikom chlamydom sa trouglasto naredanim naborima, koja je na d. ramenu prikopčana. Kraćom kosom obraslu napred okrenutu glavu pokriva krilati petasos. Ispružena d. ruka drži kesu s novcima a l. na rame prislonjen kerykeion, na kojemu se raspoznaju krila. Na nogama se nalaze na člancima mala krila.

Razmjerno dosta dobar posao rimskoga carskoga doba. Patina skinuta.

32. Hermes. Bronsan kipić. Iz Gornjega Muća u Dalmaciji.

Vis. 65 mm. Okrhana stopala na obim nogama i neki dijelovi na kerykeju.

29

30

Kipić u glavnom naliči predidućemu primjerku, samo je mnogo vitkijih porcija a glava mu je nešto na l. okrenuta. Krila na nogama sada se ne vide.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Zelena patina mjestimice ožuljana.

33. Hermes. Bronsano poprsje. Iz Siska. Kupljeno 1898.

Vis. (zajedno s nastavljenom karikom) 73 mm.

Šuplje ljeveno poprsje neodjevenoga dječaka s punim obrazima i oblim podbratkom. Izdubljene zjenice sada su prazne, dok su negda valjda bile kakvom tvarju ispunjene. Kosa je poredana u manjim ogustim čupercima. Povrh sljepočnica izrasla su dječaku mala krila, na kojima je bilo perje izraženo. Na tjemenu nalazi se zajedno s poprsjem ljevna, uslijed uporabe gore već znatno izglodana karika od 11 mm

31

33

32

promjera, u koju je zahvaćala kvaka, koja se nije sačuvala. Poprsje je dakle negda služilo kao uteg na kantar, a to, pa ona dva mala krila opravdavaju, da se ovaj dječak nazove Hermesom, koji je bio bog trgovine.

Sve jače istaknute partije, naročito nos i d. krilo, uslijed dugotrajne uporabe znatnije su izlizane. Preko d. oka ide jedna pukotina, kroz koju se vidi šupljina utegove unutrašnjosti, koja je na drugim sličnim komadima inače obično olovom ispunjena. Patina je većim dijelom oguljena, ali se mjestimice vide ostanci od dva tanja sloja, od kojih je donji smeđecrven a gornji crn. Posao rimskoga carskoga doba.

34. Hermes. Figuralan nastavak sa kantara. Iz Surduka (Srijemska županija). Kupljen od Dra. Petra Marjanovića, općinskoga lječnika u Šimanovcima 1896.

Vis. 64 mm.

Na kratak šuplji valjak od 31 mm promjera, koji ima na obadvije strane velike okrugle luknje, nastavljeno je sprijeda nekakovo dječačko poprsje, koje, sudeć po krilatom petazu, prikazuje Hermesa. Oko izbušenih zjenica vide se zarezi, u koje

34

je negda možda bila ukucana srebrna žica. Obrve i dolnje vede označene su zarezima. Partija između nosa i ustiju ispala je razmjerno preveliko. Veliki petasos, sa gore izvijenim malim nastavcima povrh obijuh uha, naliči kornjačinoj gornjoj kori a sproveden je sa dva mala gravirom urešena krila, koja su previtko ispala. I onako predugi vrat pristaje na valjkovu pločicu trouglastim zaobljenim nastavkom, koji ga još više produljuje. Na obje strane uz taj je nastavak nešto, što bi valjda imalo da označi odijelo. Cijeli ovaj dio zajedno s valjkovom pločicom urešen je urezanim ravnim potezima (na odijelu) te malim lukovima i točkicama.

Predmet je valjda bio nastavljen na stražnji kraj poluge jednoga rimskoga kantara, gdje se lik Hermesa kao boga trgovine i onako može da očekuje.

Dekoratívni posao rimskoga carskoga doba. Svjetlosmeđa i crvenkastosmeđa patina.

35. Hermes-Thot. Bronsan kipić. Iz Osijeka. Darovao Franjo Kuhač, glazbenik u Zagrebu.

Vis. 113 mm. Odlomljena cijela l. ruka i d. noga povrh koljena.

Mladolika neodjevena, šuplje ljevena figura pristajala je negda d. nogom na tle a lijevu je kao u koracanju daleko natrag postavila. Kosa je porredana u gustim kraćim uvojcima a iz nje su povrh čela izrasla dva mala krila i izmed njih jedno poveće pero. Time je Hermes, kojemu su ona krila karakteristična oznaka, karakterizovan kao odgovarajući mu egipatski bog Thot, koji se je smatrao bogom riječi, pisma, glazbe i raznih drugih umjeća. Ispružena d. ruka drži kesu s novcima, dok je u manjkajućoj ljevici valjda bio obični Hermesov atribut kerykeion.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

E. Löwy i W. Kubitschek u Arch. epigr. Mitt. III 1879 str. 170 dole br. 1. — A. Hekler Archaeológiai jegyzetek vidéki múzeumaínból str. 19, 67.

36. Hermes-Thot. Bronsan kipić. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljen 1907.

Vis. 67 mm. Odlomljen donji kraj kerykeja.

Lik stoji na d. nogi a lijeva je nešto natrag postavljena. Odjeven je chlamydom, koja s d. ramena koso prelazi preko prsiju, pa se omata oko l. podlaktice, s koje jedan komad visi dole. Povrh čela pomaljavu se iz okratke kose dva krila i izmed njih Thotovo pero. U ispruženoj d. ruci je kesa

35

36

37

a l. ruka drži o rame prislonjen kerykeion, na kojem su neki detalji izrezani.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

Spominje A. Hekler *Archaeológiai jegyzetek vidéki múzeumainkból* str. 19, 68.

37. Hermes-Thot. Bronsan kipič. Iz Drinopolja (Hadrianopolis) u Thrakiji. Kupljen 1912.

Vis. 65 mm. Odlomljen komad d. ruke s kesom; ožuljan na trbuhu i na kerykeju.

Sličan predidućem komadu, samo je pero na glavi veće i na njem je rebro jasno urezano. Glava je ostrag sasma sploštena. Na kerykeju nisu označeni detalji, tako da taj predmet ni ne izgleda kao kerykeion. Na stopalu d. noge preostao je nastavak od ljevanja (Gusszapfen), pa bi se prema tomu ovaj primjerak mogao smatrati nedovršenim.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamno-smeđa patina većim dijelom skinuta.

38. Dionysos. Bronsan kipič. Iz Glamoča u Bosni. Darovao o. Grga Ložić, župnik.

Vis. 131 mm. Odlomljen komad d. ruke, atribut u l. ruci i noge povrh glježanja. Desna ruka na dva mjesta narezana. Ispao veći dio srebrne inkrustacije na krznu.

Napred okrenuti mladi lik pristajao je l. nogom ne zemlju a desnu je nešto natrag postavio. Puna mu je duga kosa po srijedi razdijeljena i ostrag u dva manja čvora svezana. U njoj je vijenac od bršljanova lišća i cvijetova, od kojih se povrh čela izdiže jedan veći, koji je negda bio srebrom tauširan. Srebrne oči imaju izbušene zjenice a srebrnim i bakrenim limom bila je negda sprijeda inkrustirana nebrida, koja pokriva jedan dio prsiju i leđa, spuštajući se s desnoga ramena prema lijevomu kuku. Visoko podignuta d. ruka upirala se je možda o thyrso, dok je spuštena zatvorena l. ruka valjda držala kantharos.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Patina sasma skinuta.

39. Dionysos. Malo srebrno poprsje. Iz Kupe kod Siska. Kupljeno 1913.

Vis. 26 mm.

Nasmijano neodjeveno dječjačko poprsje ima u kovrčastoj kosi velik vijenac od lišća i cvijeća. Oči su izbušene, sise ugraviranim kolobarima istaknute. Poprsje je nastavljeno na jednu cvijetnu čašku, na kojoj se dole vide jedna rozeta i tri dole okrenuta veća lista sa urezanim rebrima. Ostrag su tragovi lotovanja i neke naprave, kojom se je poprsje negda na neku podlogu pričvrstilo bilo.

Dosta ukusan posao rimskoga carskoga doba. Bez patine.

40. **Mlada muška glava** od bronsa. Iz Sotina (srijemska županija). Kupljena 1897.

Vis. 50 mm. Odlomljena karika (ili cvijet?) na čelu.

Oveća napred okrenuta mladolika glava s punim obrazima i jakom kosom, kojoj pravovi pokrivaju oba uha. Na glavi ima nekakav trouglasti diadem(?) i kraj njega po jedan veći list. Na čelu je bila učvršćena karika za privješanje a kako još k tomu ima i mnogo olova u šupljini glave i vrata, to je vjerojatno, da je predmet rabio kao utez na kantar. Kod ove bi se glave moglo pomišljati na mladoga Dionyza.

Posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina.

41—46. **Figuralni bronsani uresi** sa rimskih kola. Iskopani početkom srpnja 1890. pri kopanju podruma ispod kuće seljaka Drešara u Petrovini (kotar Jaska). Pet komada darovao učitelj Juro Rožman a jednoga psa Mijo Žužak, umirovljeni oružnički postajevodnik 1890. Osim tih bronsanih predmeta našlo se na istom mjestu još više nefiguralnih bronsanih i željeznih predmeta, pa se po svemu tomu može zaključiti na kočiju sa dva

39

točka iz rimskoga vremena. Bronsani predmeti, na kojima se raspoznaju sada neznatni tragovi pozlate, prikazuju lica iz Dionyzovoga thiasa, a slijedeći su:

41. **Dionysos**. Bronsan ostrag otvoreno ljeven kipić. — Vis. 143 mm. Odlomljen gornji svinuti okrajak štapa. — Neodjevena mladolika muška figura pristaje l. nogom na podnožje a desnu je postrance nešto natrag metnula. Po srijedi razdijeljena kosa naredana je u gustim uvojcima oko lica pokrivajuć i oba uha. Po jedan dulji uvojak spustio se je na prsa. Spuštena d. ruka drži otvorom dole okrenut rog za piće a u nešto napred pruženoj ljevici je pastirski štap, koji se prislanja na rame. Kipić stoji — nešto vitlavo — na odebljoj podnožnoj ploči nepravilnoga oblika, koja je sprijeda bila željeznim klincom na nešto pričvršćena. Ostrag je na krstima nastavljen kratak šuplji valjak, kroz koji je prolazila debela željezna šipka, koja je zahvaćala i u podnožnu ploču kipa. — Ukusno modelirana figura rimskoga doba, koja stoji pod

40

38

15

41

42

u šupljini poprsja nalazi se ulomak debeloga željeznoga čavla, kojim je bilo pričvršćeno na preko 140 mm široku, izbočenim širokim rubom zaokvirenu okruglu ploču od bronsanoga lima, u kojoj je pristajući nastavak spomenutoga željeznoga čavla.

Od nje su se sačuvala dva veća i jedan manji ulomak. — Dobar posao rimskoga carskoga doba. Zelena patina.

43—44. Poprsja dviju menada. Bronsane šuplje ljevene aplikacije. — Vis. 97 i 95 mm. — Dva mlada ženska poprsja sa po srijedi raščješljanom kosom. Valovito naredani dugi uvojci natrag su povučeni i u zatiljku svezani. Povrh čela se vidi malen komad vrpce, ali su tu oba primjerka oštećena, pa se o tom nakitu ne može ništa dalje da kaže. Na jednom poprsju visi nebrida s desnoga ramena koso preko prsiju dole a na drugom s lijevoga ramena. Sise nisu istaknute. U šupljini obiju poprsja ima ostataka željeznih čavala. — Dekorativni posao rimskoga carskoga vremena. Zelena patina.

43

44

na l. okrenut —, koji nešto sjećaju na naše doge, imaju na podignutim glavama kratke uspravljene uši. Na vratu, oko kojega nose urednim čavlama urešene ogrlice, istaknuto je pet redova dulje, u jačim ćupercima naredane dlake, koja je sprijeda i ostrag još nešto dalje izvedena. Na ostalom tijelu kao da je dlaka bila ošišana. U

uplivom radnje iz dobroga grčkoga vremena. Zelena patina.

42. Poprsje dionizijskoga dječaka. Bronsana šuplje ljevena aplikacija. — Vis. 116 mm. — Napred okrenuto poprsje mladoga dječaka, odjeveno jonskim chitonom, kojemu su rukavi okruglim kopčicama zakopčani. Glavu mu pokrivaju napred kraći a ostrag dulji uvojci. U nešto podignutoj d. ruci drži grozd a na lijevoj leži malen zec. Jedno kod ljevanja loše ispalo mjesto na čelu ispravljeno je malom pločastom zakrpom. Ostrag

45—46. Dva ležeća psa. Bronsane šuplje ljevene aplikacije. — Vis. 65 mm; dulj. 136 i 120 mm. Na jednom primjerku okrhana prednja l. noga i komadić na desnoj te šiljci obajuh uha, na drugom je odlomljen komad prednje l. noge i ima jača grebotina na njuški. — Mirno ležeći psi — jedan na d. a drugi

šupljini dole ostatak jednoga jakoga željeznoga klinca. — Dobar dekorativni posao rimskoga carskoga vremena. Zelena patina.

S. Ljubić u Viestniku hrv. arh. dr. XIII 1891. str. 1 i d. (sa slabim slikama na tabli I).
— Spominje Dr. A. Hekler Archaeológiai jegyzetek vidéki múzeumainkól str. 20, 74.

45

46

47. Silen. Bronsan kipić. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“.

Vis. (sa 11 mm visokim postamentom) 76 mm. Ožuljana oba uha.

Napred okrenuti starac Silen pristao je sastavljenim, sandalama obuvenim nogama na svoje podnožje. Karakterizovan je velikom ćelavom glavom, neurednim dole visećim brcima, poduljom šiljatom bradom, tustim tijelom a osobito velikim napuhnutim trbuhom. Ispod trbuha sprijeda je svezan plašt, koji omata i kukove, a da ne spadne, prihvatio ga je starac još i l. rukom. Silen je veoma zlovoljan a najzgodnije se to odražuje u njegovom namrgođenom licu. Prazan mu je naime rython, pa ga on preokrenuto drži na dlanu podignute d. ruke, ne bi li se tkogod sjetio, da mu ga uzme i opet napuni. Ostrag je figura gotovo sasama zanemarena i samo u glavnim oblicima izvedena. Okrugla baza ima dva tora i jedan trochilus a ima na njoj i tokarenih kolobara.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Zelena patina.

48. Silen. Bronsana posudica u obliku figure. Iskopana u Popincima (srijemska županija) na Vinogradinama. Kupljena 1913.

Vis. 81 mm. Manjkaju poklopac i dno posude; okrhan komadić na donjem rubu kraj l. noge.

Stari tusti bradati Silen sa debelim napuhnutim trbuhom sjedi na zemlji i drijema. Bit će, da se je za taj čas dosta nazadovoljio pića pa da ga je svladao umor. Da mu ne dodija glavobolja, svezao si je oko napred ćelave glave veliku vrpću, kojoj se krajevi sa zatiljka spuštaju niz oba ramena, tvoreć na svakoj strani po dvije petlje, koje mogu da posluže za privješanje posudice. Cijelo starčevo tijelo osim razgolišenih prsiju i trbuha odjeveno je odjećom od dlakavoga kozjeg krzna, koja ima duge rukave. Na njoj se uz rub sprijeda vide viseće kozje noge a na ledima velika kozja maska.

47

Veoma zgodno zamišljen i lijepo izveden posao rimskoga carskoga doba. Tamnozeleno patina.

48

49. **Maska Silena.** Bronsana aplikacija. Iz Surduka. Kupljena 1902. — Vis. 29 mm. — Starija bradata glava sa tubastim nosom, čovječjim ušima i vrpcom oko čela, s kojom su u nekom savezu dva malim krilima nalična lista, koja iz pune kose izilaze. Dobro radena, ali nešto izlizana maska bila je negda na neki kovni predmet kao ures prilotana. Tamnosmeđa patina.

49

50. **Spavajući Satyr.** Ulomak bronsane aplikacije. Iz Baške Nove na otoku Krku. Darovao Petar Dorčić, župnik 1884. — Dulj. 35 mm. Manjka donja polovina tijela. — Ostrag plosnato ljeven lik od desna na lijevo ispružena spavajućega mladoga Satyra, koji je l. rukom podupro glavu, dok mu desna počiva negdje dole na trbuhu. Dekorativni posao. Zelena patina.

50

51. **Mlado muško poprsje (Satyr?).** Bronsana aplikacija. Iskopana u Starim Mikanovcima (srijemska županija) na Gradini. Kupljena 1899.

Vis. 74 mm. Iskrhan komadić na donjem rubu i veći komad na nastavljenom bridnjaku. Površina mjestimice ožuljana.

Napred okrenuto mlado muško poprsje nastavljeno je na neko svedeno podnožje, kojemu krajevi završuju volutama. U podulju uvijajuću se kosu uvezana je velika vrpca, na kojoj se nalaze nekakva tri pupoljka (ili ploda). Dugi svijajući se okrajci te vrpce pokrivaju

53. Mithras. Bronzana glava iz Siska.

oba ramena. Čini se, da lik prikazuje neko lice iz Dionyzova thiaza. Na više mjesta, osobito na vrpci i u kosi ima tragova negdašnje pozlate.

Ostrag je na poprsje nastavljen veći splošten šupalj četverostrani bridnjak sa jednom luknjom gore i dole, kojim se je aplika mogla na neki veći predmet nataknuti i prikovati.

Običan dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina velikim dijelom skinuta.

52. **Pan.** Bronsan kipić. Iz Kastva u Istri. Darovao Jakov Volčić.

Vis. 68 mm. Okrhani prsti na l. ruci.

Polako napred stupajući i nešto na d. u vis gledajući neodjeveni lik ima male kozje roščiće, kozje uši i kozje noge, dok kozji rep na zanemarenoj stražnjoj strani figure nije dosta jasno izražen. Na glavi, koja nosi kratku zašiljenu bradu, kosa je sprijeda čupavo naredana, dok je ostrag po sredini razdijeljena i u dugim uvojcima počešljana. Spuštena d. ruka drži goreću malu baklju, dok je l. ruka otvorena i postrance nešto u vis ispružena.

51

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina dijelom skinuta.

53. **Mithras.** Bronsana glava. Iz Siska. Kupljena od Franje Diericha 1864.

Vis. 200 mm. Odlomljeni na phrygijskoj kapi veći komadi na donjem rubu ostrag.

Malo na l. prignuta i gledajuća mladolika glava sa po srijedi razdijeljenom bujnom kosom, koja ovelikim skovrčanim svojim uvojcima pokriva dio čela, sljepočnice i oba uha, ima pomno izvedene uvojke i na zatiljku, makar da ih je tamo negda prekrivala kapa. Na glavi je phrygijska kapa sa dole svijenim okrajkom na gornjem kraju, urešena sa tri pojasa ugraviranih ornamenata, koji su negda bili srebrom tauširani. U donjem redu je ornament rastegnute špirale, u srednjem cvijetovi a u najvišem ornament t. zv. vučjega zuba. Duboko izbušene zjenice sada su prazne. Dugački vrat, na kojem su sprijeda dva nabora, prelazi u šiljato završujući komad prsiju, kojim je glava bez dvojbe negda bila u odgovarajuću izdubinu na jednom kipu umetnuta. Vjerojatno je, da je taj kip

52

bio od druge tvari (od kamena ili drveta) i da je bio odjeven. Prema tome mogla bi ova glava potjecati s kulnoga kipa u jednom sisačkom Mithrasovom svetištu. Po veličini glave bio je taj kip nekako u pol čovječje naravne veličine.

54

zakopčane i sprijeda ispod kopči na više mjesta prorezane. I hlače su gore tako raspuhnute, da ostaju nepokriveni trbuh, osakaćeno udo i susjedne partije bedara. — Figura je ostrag splošteno i otvoreno ljevena, pa je valjda bila negdje na nekom većem komadu namještaja u dekorativnu svrhu upotrebljena.

Dobar posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeda patina.

55. *Attis*. Bronsan kipić. Možda iz Siska.

Vis. 102 mm. Površina osobito sprijeda jako izlizana.

Napred okrenuta na tankoj pločici raskoračeno stojeća mladolika figura po nošnji veoma sjeća na Attisa, kako je kod predidućega broja opisan. Na glavi ima bujnu kovrčastu kosu i phrygijsku kapu, na gornjem tijelu okruglom kopčom zakopčani kaput ali bez rukava (ili su se rukavi sasvim dole spuznuli), počam od pojasa naborane orijentalne hlače. I tu je odijelo na obje strane po dva puta raspuhano, da se vide gola prsa, trbuh i osakaćeno udo. Sa obje podignute ruke drži mladić nad glavom veliku diademom urešenu žensku masku, za koju se pomišlja, da je maska božice Kybele. Ostrag splošteno i otvoreno ljevena figura rabila je valjda kao uresna aplikacija na nekom većem komadu namještaja. Sasma slične aplikacije nalaze se i u dvorskom muzeju u Beču, pa u Louvru i u narodnoj biblioteci u Parizu.

Veoma ukusan posao rimskoga carskoga doba. Zelenosmeda patina.

54. *Attis*. Bronsan kipić. Iz Siska. Darovao Slavoljub Vrbančić.

Vis. 89 mm. Odlomljena oba nožna stopala i gornji kraj pastirskoga štapa. Ožuljani nos, brada, prsa, trbuh i udo.

Napred okrenuta i nešto na l. gledajuća mladolika figura d. je nogu u koraku napred postavila, dok l. nešto podalje ostrag stoji. Glavu sa kovrčanom bujnom dugom kosom pokriva phrygijska kapa. Podignuta d. ruka drži jednu žensku glavu (ili masku?), spuštenu l. pastirski štap (pedum). Gornje je tijelo odjeveno naboranim nekim, na prsima zakopčanim kaputom s dugim rukavima, koji je dole na obje strane raspuhnut, tako da prsa većim dijelom ostaju gola. Na donjem dijelu tijela počam od pojasa nosi figura široke veoma naborane hlače (*anaxyrides*), koje su na bedrima napred

55

Dekoratívni posao rimskoga carskoga doba. Smeda patina dijelom skinuta.

56. **Attis**. Bronsan kipić. Iz Siska. Darovao Ivan Tkalčić, prebendar u Zagrebu.

Vis. 56 mm. Odlomljen svinuti gornji kraj pastirskoga štapa.

Napred okrenut mali dječak, koji pristaje lijevom nogom na pločasto podnožje, desnu je nešto natrag metnuo. Leđima se je naslonio na debeo četverouglast šupalj stup, koji je gore i djelomice ostrag otvoren a dole zatvoren. Odjeven je u nekakov trikot s dugim rukavima, koji je na prsima kopčom zakopčan a dole prelazi u do gležanja sižuće hlače. Prsa i trbuh su razgolišeni, da se vide effeminirani oblici i osakaćeno udo. Rasporene partije na hlačama označene su graviranim crtama. Noge su obuvane.

56

57

Dole nešto napred pružena l. ruka drži pastirski štap, koji se prislanja na rame; podignuta d. ruka dotiče se vrška phrygijske kape, koja pokriva gustim pramovima obraslu glavu.

Dobar posao rimskoga carskoga doba. Tamnozelená patina.

57. **Priapus**. Bronsan kipić. Iz Kladova u Srbiji. Kupljen u Beogradu 1906.

Vis. 60 mm. Odlomljena l. ruka na laktu a d. ispod lakta, d. noga na pol bedra a l. povrh glježnja; napred je otkinut komad odjeće.

Napred okrenuti bradati lik pristajao je l. nogom na zemlju a desna je bila natrag postavljena. Na glavi nosi visok pilos. Gornje je tijelo neodjeveno, a oko pojasa u nabore je nakupljen veći, negda valjda voćem napunjeni zapreg, ispod kojega se pojavljuje velik spuštenu phallus.

58. **Priapus**. Bronsan kipić. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“.

Vis. 44 mm.

Napred okrenuti mirno stojeći dječak pristaje sa obje sandalama obuvane noge na zemlju. Glavu mu rijesi lovorov vijenac, s kojega dvije duge vrpce padaju na oba ramena. Odjeven je kratkim jonskim chitonom sa poduljim rukavima a umotan u velik plašt, kojemu se jedan kraj spušta s l. ramena na prsa, dok na drugu stranu silazi niz leđa k desnemu kuku, pa povučen prema l. ruci i tamo prebačen pada širokom naboranom partijom preko leđa dole. Ispod napred nešto podignutoga plašta proviruje veliki phallus. Napred pružena d. ruka drži veliku čašu, koja odaje dionyzijski značaj prikazanoga božanstva. U spuštenuj l. ruci nalazi se predmet sa drškom i sa tri nekakova oblongna lista, koji podsjeća na modernu čegrtaljku.

58

Dobar posao rimskoga carskoga doba. Tamnozelená patina.

59. **Silvanus**. Bronsan kipić. Iz Novih Banovaca na Dunavu (srijemska županija). Kupljen 1900.

Vis. 92 mm.

Napred okrenuti a na d. gledajući mladi lik pristaje d. nogom na svoje podnožje a lijevu je nešto natrag metnuo. Odjeven je na d. ramenu zakopčanom malom chlamydom, koju je skrivena l. ruka tako podigla i naborala, da u nju može da stane veći broj plodova, od kojih se šest jabuka vidi. Daljnje tri u podignutoj nešto prevelikoj d. ruci kao da bog namjerava još umetnuti. Kipić, koji ima nekakove cipele na nogama, koso je nastavljen na pločasto, ostrag previnuto podnožje, na kojem su napred jedna a ostrag tri luknjice za čavle, kojima je negda bilo prikovano. Ostrag nalazi se iz jedne šupljine u ledima izilazeća od ljevanja preostala debela potporna šipka, koja siže do podnožja. Sigurno se je imala ukloniti, prije nego što je imao kipić da dođe u dekorativnu svrhu na mjesto svoga podnožja. Da kipić nije dovršen dokazuje i to, što se nije bilo dospjelo, da se na stražnjoj strani lika ukloni t. zv. šav od ljevanja i što je na nekim mjestima još ostala i kora od ljevanja. Po tome bi se moglo pomišljati na to, da je ova figura proizvod domaće jedne radione.

59

Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Patine nema. Površina lika tamnosmeđe je boje.

60. **Herakles.** Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska izjaružan u svibnju 1912.

Vis. kipića 225 mm, visina postamenta 81 mm. Odlomljen veći dio buzdovana; puknuta l. noga povrhnjica i uslijed toga ispao tamo negda umetnuti komadić, kojim se bila ispravila pogreška kod ljevanja. Kipić se je pojavio kod jaružanja nekako u isto vrijeme, kada i baza, ali svako za se. Oba se komada nisu više mogla onako prisastaviti, kao što su negda bili, jer se je l. noga uslijed spomenute pukotine malo izvitalavila. Tako kipić sada visi nešto natrag i poradi toga se sa strane ne dobiva pravoga dojma. Nezgodno je još i to, što su i stražnje nožice na podnožju nešto niže od prednjih.

Napred okrenuta a nešto na d. gledajuća snažna neodjevena figura pristaje l. nogom na podnožje a desnu je postrance nešto natrag metnula. Ne prevelika glava ima zaokruženu kovrčastu bradu i kratku kovrčastu kosu, u kojoj se nalazi od bakra načinjena uvijena vrpca. Zjenice su izbušene a u također izbušene sise umetnute su od bakra načinjene bradavice. Na cijelom tijelu dobro su istaknute jake mišice. Spuštena d. ruka držala je koso postrance ispružen buzdovan a u laktu svinuta l. ruka obuhvatila je tri hesperidske jabuke.

Ukusno podnožje ima četiri oblo radene, dole sploštene nožice. Gore se na njem nalazi profilirana podnožna ploča od tri članka i ispod nje jače istaknut, dole oblo ulazeći dio sa plastički izrađenim ornamentom jajke. Na niskom bridnjaku srednjega dijela nastavljene su na tri strane po dvije srebrne plastički radene hrastove grančice, svaka sa tri lista i sa dva žira. Izmed grančica je po jedna veća rozeta a

60. Herakles. Bronsan kipić iz Siska.

po jedna manja je na sva četiri ugla. Dolnji dio baze sastoji od tri članka, izmed kojih se nalazi po jedan žlijeb.

Veoma ukusna i fino izvedena radnja prvoga rimskoga carskoga doba po hellenističkom originalu, koji stoji pod dojmom Lysippove umjetnosti. Patina, koja je (možda pod uticajem vatre) bila tamnomodra, većim se je dijelom u Kupi saprala, tako da se sada na mnogim partijama vidi crvenkastožuta boja bronse. Srebrni ornamentat na podnožju crno je patiniran.

61. **Herakles.** Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Darovao Dr. Milan Šipuš, kr. javni bilježnik 1901.

Vis. 49 mm. Odlomljene obje noge povrh gležanja. Ožuljan na prsima, nabušen na leđima.

Napred okrenuti i nešto na l. gledajući neodjeveni lik po obličju svoje male bradate glave i po snažnim tjelesnim oblicima veoma sjeća na farneskoga Herakla. Sisački je ovaj kipić pristajao l. nogom na zemlju a d. je nešto natrag metnuo bio. U okratkoj kovrčastoj kosi kao da se nalazi svezana jedna vrpca. Desnica je otvorena i napred ispružena. L. ruka, koja drži buzdovan, umotana je u lavlju kožu, kojoj se je maska s l. ramena spustila na prsa.

Običan posao ranijega rimskoga carskoga doba. Bez patine.

62. **Herakles.** Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1909.

Vis. 59 mm. Odlomljen gornji kraj buzdovana i komad s lavlje kože na l. ramenu.

Napred okrenuti neodjeveni lik u svim motivima podsjeća na prediduci ali ima sasama drugo obličje. Glava, u kojoj ima mnogo puta svijanu debelu vrpcu, razmjerno je mnogo veća a nosi mnogo kraću i užu i manje kuštravu bradu. Tijelo je razmjerno mnogo kraće i vitkije a uslijed toga su i kretnje drugačije, rekao bi gotovo energičnije. Otvorena d. ruka više je postrance dole ispružena. Motiv sa buzdovanom i lavljom kožom gotovo je identičan sa onim kod predidućega broja. Obje zjenice sada su izbušene.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Bez patine.

63. **Herakles.** Bronsan kipić. Iz okolice Carigrada. Darovao Đuro Belošević, kotarski sudac u Vinkovcima 1884.

Vis. 116 mm. Odlomljena d. noga ispod koljena i lijeva povrh gležnja te buzdovan; ozlijeđena l. ruka i lavlja koža.

Napred okrenuti stojeći lik pristajao je d. nogom na zemlju a lijeva mu je nešto napred metnuta. Bradata nešto na d. gledajuća glava, sa izbušenim zjenicama, urešena je velikim vijencem od vinova lišća, s kojega se iz zatiljka spušta po jedna velika vrpca niz ramena. Mišice snažnoga neodjevenoga tijela dosta su dobro istaknute. Spuštena d. ruka upirala se o buzdovan a u laktu svinuta napred ispružena lijeva, preko koje je prebačena lavlja koža, drži hesperidske jabuke, koje se slabo razabiru. Kraj d. ruke sačuvalo

61

62

se nešto suviše kovine, koja ruku spaja s bedrom. Stražnja je strana kipića sasna zanemarena.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina.

64. **Herakles.** Bronsan kipić. S balkanskoga poluotoka. Iz ostavine Antuna Mihanovića. Darovao podmaršal Dragutin Lovetto 1903.

Vis. 122 mm. Odlomljen veći dio desne podlaktice i obje noge ispod koljena.

63

64

Napred okrenuti, nešto na l. gledajući snažni bradati lik pristao je d. nogom na zemlju a lijevu je bio nešto natrag metnuo. U kovrčastoj kosi ima uvijenu vrpču. Postrance dole ispružena d. ruka možda je držala jabuke a u laktu svinuta lijeva, preko koje je prebačena lavlja koža, upire se o velik kvrgasti buzdovan.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina.

65. **Lijeva ruka** Heraklova bronsanoga kipića. Iz stare muzejske zbirke. — Vis. 83 mm. Odlomljeni komadi lavlje kože. — Sačuvala se samo l. podlaktica sa prebačenom lavljom kožom i hesperidskim jabukama. Negda je bila klinčićem na pripadajući kipić pričvršćena. — Dobar posao rimskoga carskoga doba. Zelenosmeđa patina.

68. **Fortuna.** Bronsan kipić iz Vinkovaca.

66. **Atlas.** Bronsan kipić. Iz Indije (srijemska županija). Kupljen 1896.

Vis. 75 mm. Odlomljeni dlanovi obijuh ruku i l. noga od sredine listova; oštećen na l. strani čela.

Neodjevena snažna muška figura kleči na d. koljenu a l. je nogu napred postavila. Bradatu nešto napred u vis gledajuću glavu okružuju pramovi guste podulje kose, koji pokrivaju i jedan dio leđa. Visoko podignute ruke valjda su nosile nebo a moglo bi se očekivati, da ga je prikazivala velika okrugla ploča sa znakovima zodiaka. Ni na glavi ni na leđima nigdje se ne vide nikakovi tragovi, iz kojih bi se moglo zaključivati, da je to breme i tamo gdje pristajalo.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Smeđa i zelena patina mjestimice je skinuta.

67. **Hekata.** Malen bronsan privjesak. S balkanskoga poluotoka. Iz ostavine generalnoga konzula Antuna Mihanovića. Darovao podmaršal Dragutin Lovetto 1903. — Vis. 20 mm. — Na privjesku su izražena tri odjevena božičina lika sa tri kvrgasta nastavka mjesto ruku. Karičica, na koju se je lik negda privješavao, okrhala se. Patina skinuta.

68. **Fortuna.** Bronsan kipić. Naden g. 1886. u Vinkovcima u vrtu dječjačke pučke škole u Gospodskoj ulici (br. parc. 953), neposredno blizu sjevernoga gradskoga zida rimskoga vremena. U muzej došao kao dar s mojom zbirkom starina 1899.

Vis. 122 mm. Manjka: kormilo u d. ruci sa donjim člancima palca i kažiprsta, gornji dio i donji kraj roga obilja u l. ruci. Nešto su okrhani jače zadržali okrajci himatija a mjestimice je i površina figure trpila od željezne hrđe, koja se je u nju zagrizla.

Figura pristaje l. nogom na zemlju a desna je kao u polaganom koracanju ostrag zaostala. Spuštena d. ruka upirala se je o sada manjkajuće kormilo, koje je negda pristajalo na izgubljeno podnožje kipića. Uz lijevo se je rame prislanjao sada većim dijelom odlomljeni rog obilja. Božica je odjevena dugim prozirnim jonskim chitonom, koji je na d. ramenu i nadlaktici sa šest okruglih srebrnih kopčica (sačuvaše se samo 3., 5. i 6.) zakopčan. Na l.

je strani otkopčan, pa su uslijed toga prsa povrh grudiju, rame i komad leđa ostala gola. Himation, kojemu se je l. kraj spuznuo do nešto povrh l. lakta, odanle djelomice zgužvanom partijom silazi do d. kuka, pa se onda nabrano penje prema l. podlaktici, preko koje je i drugi kraj prebačen, te visi niz tijelo dole. Na nogama,

65

66

67

od kojih ispod chitona proviruju samo prednji dijelovi stopala, raspoznaju se sandale. Na na l. gledajućoj ponešto nagnutoj glavi ukusno poredana kosa otrag je svezana u čvor a po jedan se dulji uvojak spušta sa zatiljka preko obiju ramena na grudi. Zjenice u očima su izbušene, usne nešto

70

71

otvorene. Vrat je razmjerno nešto predug. U licu se očit raspoznaju portretne crte, pa je veoma vjerojatno, da je figura portret jedne rimske carice, koja se je prikazala kao Fortuna. Po frizuri nema sumnje, da spada u klaudivijsko doba, dakle u vrijeme oko sredine prvoga stoljeća posl.

Kr., jer su isto tako frizirani portreti carica na novcima toga vremena.

Radnja veoma ukusna i lijepa, što vrijedi i za stražnju stranu kipića, koja je kod mnogih inače čestoputa samo u glavnim potezima modelirana i nedotjerano izvedena.

Dr. J. Brunšmid u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VI 1902 str. 144 (sa sl. 71 i 72 na str. 145). — Dr. A. Hekler Archaeológiai jegyzetek vidéki múzeumainkóól str. 19 br. 70-

69. **Fortuna.** Bronsana aplika. Iz Solina u Dalmaciji. Kupljena.

Vis. 55 mm. Oštećena d. ruka i gornji kraj kormila.

Napred okrenuta i nešto na l. gledajuća ženska figura pristaje d. nogom na podnožje a lijevu je postrance postavila. U kosi ima diadem, odjevena je jonskim chitonom i preko l. ramena i l. podlaktice prebačenim himatijem. Desna ruka upire se o kormilo a l. drži rog obilja. Lik je masivno, otrag plosnato ljeven a izmed kormila i d. kuka bio je čavlom na nešto pričvršćen.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeda patina dijelom skinuta.

70. **Sjedeća Fortuna (?)**. Bronsan kipić nepoznate provenijencije iz stare muzejske zbirke.

Vis. 66 mm. Odlomljena podlaktica desne ruke s atributom, komad podlaktice lijeve ruke, gornji i donji kraj roga obilja i znatni dijelovi podnožne ploče. Oštećeni mnogi detalji na površini kipića.

Napred okrenuti ženski lik sjedi na četveronožnoj stolici sa niskim naslonom. Odjeven je chi-

69

tonom i himatijem a u kosi kao da je imao diadem. Spuštena d. ruka upirala se valjda o kormilo a u lijevoj je bio rog obilja.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina većim dijelom sagrebana.

71. **Isis - Fortuna.** Bronsan kipić. Iz Like.

Vis. 73 mm. Dole okrhan.

Napred okrenuta mirno stojeća božica odjevena je pasanim chitonom i himatijem. Spuštena d. ruka upire se o koso postavljeno krmilo; na l. je ruci voćem napunjen rog obilja. Pramovi po srijedi raščešljane kose natrag su povučeni i u zatiljku u čvor svezani. Na glavi je obični Izidin ukras, u kojem se raspoznaju mjesečeva ploča, dva pera i dva kravja roga.

Shematski posao rimskoga carskoga doba sa plosnato modeliranim tijelom. Tamnosmeđa patina.

S. Ljubić Popis arh. muz. I str. 69 br. 48 (sa sl. na t. IX 28). — A. Hekler Archaeológiai je-gyzetek vidéki múzeumainkból str. 19, 66.

72. **Harpokrates.** Bronsan kipić. Iz Broda na Savi. Darovala gđa. Kristina Ferić 1886.

Vis. 231 mm. Manjka komad l. podlaktice.

Napred okrenuti neodjeveni dječak pristaje lijevom nogom na zemlju a desnu je natrag metnuo. Njegova na l. prignuta glava obrasla je bujnom kosom, od koje jedan dio pada u dugim uvojcima na ramena i leđa. Gornja je kosa povrh čela svezana u nekakovu petlju, iza koje se pojavljuje karakteristični Harpokratov nakit pš e n t. Kažiprstom d. ruke dotakao se dječak obradka a daleko napred ispružena l. ruka, od koje je jedan (sada izgubljeni) dio bio posebno rađen i umetnut, držala je valjda rog obilja.

Dobar posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa i zelena patina.

Spominje Dr. A. Hekler Archaeológiai je-gyzetek vidéki múzeumainkból str. 20, 71.

73. **Harpokrates.** Sitan bronsani privjesak. Izjaružan iz Kupe kod Siska u svibnju 1912.

Vis. 20 mm.

Neodjeven malen lik maloga mirno stojećega dječaka, koji kažiprst d. ruke meće na usta. Spuštena l. ruka i nerazdijeljene noge, koje stoje na nekom malom

72

73

74

podnožju, veoma su slabo istaknute. Kosa je oko glave poredana u manjim kovčicama. Na leđima je veća zajedno s likom lijevena karičica, koja je valjda služila za privješanje.

74. Harpokrates (?). Bronsan kipič. Iz Novih Banovaca na Dunašu (srijemska županija). Kupljen 1902. — Vis. 24 mm. —

Stojeći neodjeveni lik meće podignutu desnu ruku na obradak. Kipič je kod lijevanja loše uspjeo, pa su mu ruke poput zmije oko tijela omotane. Tamnozelenata patina.

75. Grčki vojnik. Bronsan kipič nepoznate provenijencije.

Vis. 70 mm. Odlomljen prednji dio perjanice na kacigi i koplje. Prisastavljen komad d. noge, koji je bio otkinut.

Na d. napredujući mlad grčki vojnik lijevom je nogom daleko napred zakoračio a desnom pristaje ostrag na zemlju. Na glavi mu je spuštena korintska kaciga, ispod koje napred padaju po dva uvojka na prsa, dok se duga kosa ostrag spušta na leđa. Na kacigi je napred rupa za učvršćenje manjkajućega dijela perjanice; druga rupa na d. strani

kacige začepljena je srebrnom krugljicom. Tijelo je zaštićeno oklopom, bose noge goljenicama a na ispruženoj l. ruci nalazi se malen okrugao štitić. Visoko podignuta probušena d. pjesnica držala je koplje, kojim je zamahnula na nekoga protivnika, da ga probode. Kroz prsa prolazi jedna luknja, koja je valjda i u staro doba služila za pričvršćenje kipiča.

Dobar stariji grčki posao. Tamnozelenata patina.

76. Athleta. Bronsan kipič. Iz Siska. Darovao Ivan Tkalčić, prebendar u Zagrebu.

Vis. 110 mm. L. noga prelomljena povrh gležnja, okrhani krajevi prstiju na rukama.

Na l. napredujući neodjeveni bradat hrvač pristao je napred postavljenom d. nogom na duguljasto podnožje, na koje je daleko ostrag

75

76

nastavljena i ispružena l. noga. Gornje tijelo je napred prignuto a u laktovima svinute otvorene ruke su spremne, da u zgodan čas uhvate protivnika, kojega snažni borac na d. podignutim licem pomno promatra. Na glavi je nakovrčana kratka kosa i brada. Na vratu su preostali znatni ostanci pozlate, koja je pokrivala cijeli lik.

Ukusna radnja ranijega rimskoga carskoga doba stoji pod uplivom grčkoga originala, koji je mogao da nastane u hellenističko doba. Zelenosmeđa patina većim je dijelom skinuta, pa je uslijed toga površina figure veoma trpila.

Spomenuo Dr. A. Hekler *Archaeológiai jegyzetek vidéki múzeumainkól* str. 20, 72.

77. Victimarius. Bronzana figuralna aplikacija. Iz Siska. Darovao župnik König.

Vis. 116 mm. Manjka d. noga i gornji dio batine; odlomljena ali prisastavljena l. noga.

Napred okrenuti mirno stojeći lik pristajao je obadvjema nogama na zemlju. Glava, koja nosi kraću kosu, brke i kratku šiljatu bradu, ovjenčana je lovorovim vijencem. Odjeven je kratkom, oko pojasa smotanom tunikom, te mu je tako gornje tijelo golo. Na sačuvanoj l. nozi raspoznaje se nekakova cipela. Podignuta d. ruka drži gore svinutu nepotpuno sačuvanu batinu, otvorena l. ruka postrance je ispružena. Plosnato i šuplje lijeveni lik ima ostrag umetnut širok pločasti nastavak, kojim je zahvaćao u neku pozadinu, na kojoj je u dekorativnu svrhu rabio.

Običan posao rimskoga carskoga doba. Zelenosmeđa patina.

78. Mladi muškarac. Bronsan kipić nepoznate provenijencije. Dar iz ostavine † Ljudevita Ivkanca, vjećnika banskoga stola u Zagrebu 1892.

Vis. 136 mm. Odlomljena d. ruka povrh lakt; oštećeni nos i neka druga mjesta; l. noga malo izvitlavita.

Napred okrenuti neodjeven mladić pristaje sa obadvije noge na svoje podnožje. Otvorena l. ruka, na kojoj je samo palac svojim posebnim položajem istaknut, visi niz tijelo dole, dok je d. možda bila u laktu previnuta i držala kakov predmet. Oko čela su nanizane male kovrčice; ostala kosa nije naznačena. Na prsima i na trbuhu načinjeni su neki detalji.

Figura stoji sada na oblom postamentu, u kojem je dva-puta probušen rimski novac IV. stoljeća, kroz koji prolaze dvije na tabane priložane nove kovne šipke.

Po svojem ukočenom držanju i djelomice nedotjeranim oblicima sjeća figura na jednu seriju grčkih arhajskih neodjevenih mladih muških likova, koji se s više ili manje opravdanosti običaju nazivati imenom Apollonovim. Tamnozelenata patina.

79. Oružano bronsano poprsje. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Darovao Krešimir Tomljenović, duhovnik bolnice u Zemunu 1894.

Vis. 65 mm. Mjestimice na rubovima okrhano; površina izlizana.

Šuplje lijeveno poprsje prikazuje mlađu, valjda mušku osobu (Ares?). Na glavi joj je kaciga s velikom perjanicom i sprijeda s nastavljenim trouglastim zaslonom, na kojem su ugravirani šiljci od tri velika lista. Na prsima je oklop, na kojem su također neki detalji izraženi. Poprsje je rabilo kao ures na nekom predmetu.

79

Slabiji dekorativni posao rimskoga carskoga vremena. Zelenkasto smeđa patina.

Dr. J. Brunšmid u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. 1 str. 177 br. 2 (sa sl. 145).

80. Oružano bronsano poprsje. Iz Surduka (srijemska županija). Kupljeno.

Vis. 29 mm.

Masivno lijeveno poprsje slično je predidućemu, samo je trouglasti zaslon na kacigi sprijeda zaokružen i urešen gušćim zarezima, koji se presijecaju. Ostrag je malen čavao, prema čemu je poprsje negda bilo kao ures na neki predmet pričvršćeno.

Slab dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

81. Žensko poprsje. Malo bronsano ostrag splošteno poprsje s kacigom na glavi. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljeno 1900. — Vis. 26 mm. — Ostrag se nalazi nastavak, kojim je predmet valjda na debeo remen zakvačen bio. Površina jako izlizana.

80

82. Muški kipić od bronsa. Iz Solina u Dalmaciji. Kupljen. — Vis. 35 mm. Odlomljeno donje tijelo i d. podlaktica. — Napred okrenuti mladi muški lik sa himatijem, prebačenim preko l. ramena i ruke. Postrance ispružena zatvorena l. ruka držala je možda neki predmet. Tamnosmeđa patina.

83. Poprsje dječaka. Bronsana posudica u obliku poprsja. Nađena g. 1900. u rimskom grobu u Vinkovcima u vrtu mesara Antuna Mareka (Prkos ulica br. 518). Kupljena 1900.

78

82

zatiljak. U izbušene zjenice umetnuta su nekakova crna zrnca. Usnice su bakrom tauširane. Šuplje ljevena glava nastavljena je na poprsje, koje izgleda, kao da je posebno od iskucanoga tankoga bronsanoga lima načinjeno. Na tom poprsju je nekakov plaštic, koji ide od l. ramena niz leđa prema d. pazuhu, pa se onamo preko prsiju i vraća, ostavljajući golo d. rame i dio prsiju. Sastav obijuh krajeva plašta desno na prsima pogrješno je načinjen. Na obje strane tjemena nalaze se dvije listovima završujuće otvorene ušice, u koje zahvaća ukusno radeno čvrsto proveslo, kojemu su na krajevima labude glave. Okrugli 36 mm široki otvor posudice na tjemenu pokriva tanka na šarniru pričvršćena pločica a na dno je pilotana velika odgovarajuća limena ploča. Ova je opet pričvršćena na 31 mm visoko profilirano zvonoliko podnožje, koje je šuplje ljeveno.

Dobar i ukusan posao negdje iz III. stoljeća posl. Kr. Tamnozeleno patina.

Dr. J. Brunšmid u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VI 1902 str. 154, 5 (sa sl. 84 na str. 155).

— Dr. M. M. Vasić u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VIII 1905 str. 152 (sa sl. 11 na str. 151).

84

Vis. (s uspravljenim proveslom) 211 mm, vis. poprsja (bez podnožja) 135 mm. Proderano i nešto zgnječeno na prsima i na leđima.

Napred okrenuto dječjačko poprsje, sa nešto na d. zakrenutom glavom, ima pune obraze i guste uvojke oko visokoga čela i lica, koji oba uha posvema pokrivaju. Šest jakih dugih uvojaka pokriva i

83

84. Portret grčkoga filozofa. Bronsana glava. Nadena blizu Drniša u Dalmaciji. Darovao Josip Nakić u Drnišu 1880.

Vis. 30 mm. Ožuljano čelo i nos.

Napred okrenuta glava starijega čovjeka sa visokim čelom, mršavim koščatim licem, dugom kosom i uvijajućom se poduljom bradom, koja dole rašljasto završuje. Šuplje lje-

vena glava na tjemenu je nešto sploštena i ima tragova pozlate.

Dobar posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina.

85. Portret rimskoga cara. Bronsano poprsje. Provenijencija nepoznata. Iz starije muzejske zbirke.

85

Vis. 40 mm.

Mladoliko muško poprsje ima oko čela kraću uvijajuću se kosu, s koje se po jedan pram spušta pred ušima na lice. U kosi je lovorov vijenac sa dugim, preko ramena na prsa visećim vrpcama. Neodjevena prsa nastavljena su na komad čaške, koji tvore tri veća lista. Možda portret cara Augusta.

87

Dobar posao prvoga rimskoga carskoga doba. Crnkasta patina.

86. Mlado muško poprsje od bronsa. Iz Sotina (srijemska županija). Kupljeno 1902.

Vis. 68 mm. Grebotina na l. obrazu; nešto izlizan nos.

Napred okrenuto poprsje ima na glavi kacigu bez perjanice, koja je povrh čela i u zatiljku bila bakrom tauširana. Oba oka od srebra su načinjena a imaju izbušene zjenice. Neodjevena prsa nastavljena su na ostrag neizvedenu čašku od tri trokrpa lista a ova stoji na okrugloj profiliranoj šupljoj bazi, na kojoj se vide tragovi pozlate. Čini se, da je poprsje prikazivalo portret.

Posao ranijega rimskoga carskoga doba. Tamnosmeđa patina većim dijelom skinuta.

86

87. Mlado muško portretno poprsje od bronsa. Iskopano u Trnavi kod Zagreba. Darovao Ivan Kukuljević 1889.

Vis. 145 mm. Nešto oštećeno l. na prsima i na tri ugla podnožne ploče.

Neodjeveno portretno poprsje mladoga muškarca sa okratkom kovrčastom kosom nastavljeno je na nisku četverouglastu bazu i na dva mala stupića sa špiralno kaneliranim deblima i s trouglastim nastavcima na kapitelima. Oblongna podnožna ploča ima na uglovima luknje za čavle, kojima je bila na nešto prikovana a ostatak velikoga željeznoga klina viri i iz gore spomenute baze. Predmet je šuplje i na ledima

otvoreno ljeven a ima ostrag ispod vrata i duguljast zaobljen isječak, u koji je valjda zahvaćala neka spona.

Dosta dobar posao negdje iz početka III. stoljeća posl. Kr. Tamnosmeda patina.

88. **Poprsje dječaka.** Bronsan uresni nastavak. Naden na dunavskom bajeru u Dalju. Kupljen 1913.

Vis. 56 mm. Okrhana dva ugla na podnožju.

Na velikoj odebljoj pačetvorinastoj ploči nastavljeno je neodjeveno napred okrenuto poprsje maloga dječaka s kratkom kosom, koji gleda nešto na d. Na donjoj strani ploče je velika debela karika, koja je služila za pričvršćenje predmeta.

Dobar dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Smeda patina.

89. **Muško poprsje.** Bronsana aplikacija. Iz Surduka (srijemska županija). Kupljena. — Vis. 26 mm. Lice izlizano. — Napred okrenuto muško poprsje sa glatko počešljanom kosom izniknulo je iz cvijetne čaške, od koje je samo prednja strana načinjena. Smeda patina dijelom skinuta.

90. **Mlado muško (?) poprsje** od bronsa, nastavljeno na debelu okruglu pločicu, na kojoj je ostrag debeo čavao, kojim je poprsje bilo na neki predmet pričvršćeno. Iz Surduka. Kupljeno 1909. — Vis. 40 mm. — Površina veoma izlizana. Tamnosmeda patina.

91. **Glava glumca.** Ulomak šuplje ljevenoga kipića. Iz Kupe kod Siska izjaražana u svibnju 1912. — Vis. 21 mm. — Preostala je samo bradata komična maska s većim dijelom perike. Veoma dobar posao ranijega rimskoga carskoga doba. Bez patine.

92. **Glava Etiopljanina.** Ulomak bronsanoga kipića. Iz Siska. Darovao Jilk, kaptolski provizor.

Vis. 16 mm. Oštećeni nos, usta i brada.

Glava s komadom vrata sa manjega kipića, u kojoj se po karakterističnim kovčicama u kosi može da raspozna, da je bio prikazan mlad Etiopljanin.

93. **Glava Etiopljanina.** Bronsana lampa. Iz Siska. Darovala gospodica Klementina Bronner.

Dulj. 127 mm. Odlomljen komad nastavka za privješanje; iskrhano na podnožju i na ustima na l. strani glave.

Glava mladoga etiopskoga roba sa uvijenim ćupercima kose, bez brkova i brade. Lice je duguljasto a otvorena usta drže nosac svjetiljke sa otvorom za fitilj i sa luknjicom, kroz koju ga se je moglo nadešavati. Nos je šiljat, obrve su izgravirane, zjenice nabušene. Povrh čela nalazi se luknja za ulijevanje ulja, na tjemenu je ukusno rađena ručica za prihvaćanje a na čelu vertikalno nasaden ostatak nastavka za privješanje.

Dobar posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeda patina s mrljama od željeznoga kisa.

88

89

90

91

94. **Crnac.** Bronsan uresni nastavak s kočije. Našao Đuro Grubiša u Lipi kod Kutine na oranici Fratrica. Darovao Despot Teodorčević, mjernik u Kutini.

93

služili, mnijenja stručnjaka se razilaze. Dok neki misle, da su rabili kao ures na kakovom štapu ili na komadu namještaja ili za zatvaranje cijevi na vodoskoku, drugi

94

bi ih, povodom jednoga nahodaža u Macedoniji, gdje su se našla zajedno četiri primjerka sa ostancima jedne kočije, rade smatrali kao urese na kočijama, gdje bi se na nje imale pričvrstiti konjske uzde, ili na konjskoj opremi, gdje bi uzde kroz one ušice prolazile. Šuplje ljeveni predmet bez sumnje je bio nataknut na drveno držalo.

Posao ranijega rimskoga carskoga doba. Tamnozelena patina većim dijelom skinuta.

95. **Zavjetna ruka** od bronsa. Iz Sotina (srijemska županija). — Vis. 93 mm. — Desna ruka sa ispruženim palcem i kažiprstom i nešto prignutim srednjim prstom, dočim su prstenjak i mali prst zatvoreni. Oko kažiprsta i

96. **Desna ruka** bronsanoga kipića. Iz Kupe kod Siska. Kupljena 1913. Duljina 74 mm.

Sačuvao se komad vrata, d. rame i d. ruka neodjevena, valjda muškoga kipića srednje veličine. Ponešto dole spuštenu ruku obuhvatala je oblo rađen držak nekoga štapa naličnoga predmeta, na koji se je upirala. Ostrag je ruka tako iskrhana, da se vidi, dokle je bila šuplje lijevena.

97. **Lijeva ruka** bronsanoga kipića. Iz Kupe kod Siska. Kupljena 1913.

Duljina 45 mm.

Sačuvala se l. podlaktica i ruka, koja drži neki veći grozdu ili kesi nalični predmet sa na gusto izbočkanim sitnim udubinama na površini. Na podlaktici gore ostaci rukava od odjeće. Hermesovu liku taj ulomak sigurno ne pripada, jer taj kesu redovito ima u d. ruci.

98. **Podlaktica** neodjevene lijeve ruke ovećega bronsanoga kipića, koja je obuhvaćala neki manjkajući veći predmet. Iz Kupe kod Siska. Kupljena 1913. Duljina 39 mm.

99. **Lijeva ruka** bronsanoga kipića, odlomljena povrh lakta. Neodjevena. Iz Novih Banovaca na Dunavu. — Dulj. 26 mm.

100. **Lijeva ruka** većega šuplje lijevenoga bronsanoga Aphroditinoga kipića, koji drži sa tri prsta malenu jabuku. Iz Vida (Narona) u Dalmaciji. Darovala gospođa Egina Brusina 1880. — Dulj. 40 mm. Dobar posao. Smeđa patina.

101. **Palac** šuplje lijevenoga bronsanoga kipa od poldrug naravne veličine; s tragovima pozlate. Iz Siska. Kupljen od Franje Diericha. — Dulj. 100 mm. — Dobar posao. Patina zelenkastosmeđa.

102. **Prst** bronsanoga kipa preko naravne veličine. Iz Kupe kod Siska. Darovao Andrija Colussi, građevni poduzetnik 1894. — Duljina 55 mm. Odlomljen između prva dva članka. Patina većim dijelom saprana.

103. **Prst** bronsanoga kipa naravne veličine. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. — Dulj. 69 mm. Odlomljen na sredini trećega članka. — Čini se, da je to u člancima previnuti masivno lijeveni prstenjak. — Dobar posao. Patina zelenkastosmeđa.

104. **Prst** od bronsane čovječje figure oko polovine naravne veličine. Iz Surduka. Kupljen 1903. — Dulj. 38 mm. — Zelenkastosmeđa patina većim se je dijelom odlupila.

105. **Ulomak muškoga** bronsanoga kipića. Iz Gornjega Muća u Dalmaciji. Iskopao župnik J. M. Granić. — Vis. 28 mm. Sačuvala se obje noge mirno stojećega muškoga lika počam od

95

100

105

koljena, obuvane sandalama, koje su povrh glježanja remenjem povezane. Odjeća dopirala je do koljena. Smeđa patina.

106

106. **Desna noga** bronsane figure u pol naravne veličine. Iz Siska. Kupljena od Franje Diericha 1864.

Najveća duljina 163 mm. — Šuplje ljevena noga odlomljena je nešto povrh glježanja. Peta je većim dijelom u staro doba odrezana, jer je noga tamo valjda pristajala uz neku ravnu pozadinu. Prema položaju prikazani lik kao da nije stajao nego sjedio.

Lijepo raden komad. Smeđa i zelena patina djelomice skinuta.

107. **Desna noga** bronsanoga čovječjega kipića odlomljena nešto ispod koljena. Neodjevena. Iz Dalja. Kupljena 1898. — Vis. 28 mm.

108. **Stopalo** lijeve bosa noge manjega bronsanoga kipića, koje stoji na povećem slijevku (Gusszapfen). Iz Kupe kod Siska izjaružano u svibnju 1912. Vis. 20 mm.

109. **Stopalo** lijeve noge bronsanoga kipića srednje veličine. Iz Kupe kod Siska. Kupljeno 1913. Vis. 11 mm. Na obuvnoj nogi vide se tri uha čizmine sare i dva ugravirana po-teza, sastavljena od po tri luka.

110. **Desna noga** od bronsa. Iz Siska. Kupljena od Franje Diericha 1864.

Dulj. noge 55 mm. — Šuplje ljevena noga pošam od sredine listova nosi sandalu, kojoj oputa prolazi između palca i kažiprsta, pa se vidi i na oba glježnja i na peti. Ostrag je mala luknja za čavao, koji je tamo prolazio. Noga izgleda kao da je služila kao nožica nekoga predmeta.

Dekoratívni posao. Smeđa patina.

111. **Desna noga** čovječja od bronsa. Iz Kupe kod Siska izjaružana u svibnju 1912.

Duljina cijeloga komada 75 mm. — Šuplje ljevena bosa noga počam od sredine listova sa luknjom za čavao ili za privješanje. Noga je na peti i tabanu antikno podrezana i iskrhana. Valjda također nožica s nekoga komada namještaja.

Dekoratívni posao. Patina većim dijelom saprana.

112. **Desna noga** čovječja. Bronsan privjesak. Valjda iz rimskoga groba ispod Vidovgrada kod Karlobaga. — Vis. 38 mm. — Shematski načinjena obuvna noga prelazi gore u ušicu, u koju je bio ukvačen lančić od deblje bronsane žice, od kojega su se dva ovalna članka sačuvala. Predmet je valjda služio kao amulet. Tamnosmeđa patina djelomice se je odlupila.

113. **Nožni palac** bronsanoga kipa naravne veličine. Provenijencija nepoznata. — Dulj. 54 mm. — Masívno ljeven. Smeđa patina.

114. **Phallus**. Bronsan privjesak. Nepoznata provenijencija. Dar iz ostavine I. P. Neuhausera u Zagrebu 1882. —

110

111

Dulj. 33 mm. — Shematski načinjen lik sa velikom ušicom za privješanje. Služio je kao amulet protiv uroka.

115—144. Slični amuleti od bronsa, ali raznoilično izradeni. Ima ih 13 iz Kupe kod Siska, 1 iz Sotina, 5 iz Surduka, 6 iz Novih Banovaca na Dunavu i 5 iz Solina u Dalmaciji.

145. Srodan amulet od bronsa. Iz Siska. Dar biskupa Josipa Jurja Strossmayera u Đakovu. — Vis. 56 mm. — Sastoji od gore okrenuta polumjeseca, s kojega vise dva polumjesecasto naredana phalla i izmed njih manji treći cum scroto. Na polumjesecu ušica za pričvršćenje.

146. Srodan amulet od bronsa. Nepoznata provenijencija. Dar iz ostavine I. P. Neuhausera u Zagrebu 1882. — Dulj. 61 mm. — Na jednoj strani shematski raden phallus a na drugoj valjda čovječja ruka. Dole visi drugi manji phallus cum scroto. Gore je velika ušica za privješanje.

112

147—150. Srodan amulet od bronsa. Četiri primjerka iz Novih Banovaca na Dunavu. Na jednoj je strani phallus a na drugoj ruka, koja „pokazuje šipak“. Gore je nastavljena okrugla pločica sa ušicom za privješanje.

151. **Desno krilo** s većega Nikinoga bronsanoga kipića. Iz Kupe kod Siska. Darovao Antun Bukvić, tehnički savjetnik i predstojnik riječno-mjerničkoga ureda 1909. Duljina 57 mm. Detalji su na van okrenutoj strani ugravirani. Zelena patina.

152. **Erosova maska**. Bronsana aplika. Iz Siska. Darovana sa zbirkom † Ljudevita Ivkanca, vječnika banskoga stola u Zagrebu 1892. — Vis. 21 mm. — Napred okrenuta dječja glava sa uvojcima oko lica, koji pokrivaju oba uha i sa u čvor svezanom kosom na tjemenu. U šupljini ostrag olovom zaljeven komad čavla, kojim je predmet bio na neku podlogu pričvršćen.

152

153—154. **Dvije Erosove Maske**. Bronsane male šuplje ljevene glave uresnih čavala. Iz Siska. Jedna iz stare muzejske zbirke, druga iz darovane zbirke † Ljudevita Ivkanca, vječnika banskoga stola u Zagrebu 1892. Vis. 18 odnosno 16 mm. — Dječje napred okrenute glave s graviranom kosom oko čela i u čvor svezanom kosom na tjemenu, kako ju često nosi Eros. U jednoj je glavi ostrag malen u olovo usađeni čavao, dok se na drugoj samo vidi, gdje je čavao negda učvršćen bio.

155

155—156. **Dvije slične maske** od bronsa, ali nešto bolje načinjene. Jedna iz Novih Banovaca na Dunavu kupljena 1901., druga iz Surduka, kupljena 1905. Vis. 20 mm. Kod prvoga komada crvenosmeđa patina, kod drugoga tamnosmeđa.

157—158. **Dvije maske s frigijskim kapama**. Bronsane veće šuplje ljevene glave uresnih čavala. Iz Kupe kod Siska. Jedna izjaružana u ožujku 1912. a druga

kupljena 1913. — Vis. 25 odnosno 22 mm. — Mladolike napred okrenute muške glave sa izbušenim kovrčicama oko čela i lica. U jednoj ima ostrag olova i luknja, u kojoj je čavao bio učvršćen; u drugoj je olovo ispalo, ali se vidi, gdje je čavao bio usaden.

157

159. **Mlada muška glava** sa phrygijskom kapom, ostrag sploštena i sprovedena kratkim debelim klistcem za pričvršćenje. Iz Surduka. Kupljena 1902. — Vis. 21 mm. Tamnosmeda patina.

160. **Mlada muška maska.** Malen bronsan poklopac. Iz Siska. Kupljen od Franje Diericha 1864. — Vis. 29 mm. — Na izrezuckanoj pločici nastavljena je surovo rađena šuplje ljevena maska s dugom kosom. Gore probušen nastavak za šarnir. Tamnosmeda patina.

159

161. **Mlada muška (?) maska.** Bronsana aplika. Iz Garduna u Dalmaciji. — Vis. 20 mm. — Nerazdijeljena kosa spušta se na obje strane u dugim uvojcima dole. Tamnosmeda patina.

162. **Mlada muška maska.** Bronsana aplika s donjega kraja ručke jednoga vrča. Iz Kupe kod Siska izjaružana 1912. — Vis. 32 mm.

160

162

— Dugi pramovi kose, koji pokrivaju oba uha, na donjem su kraju malo skovršani. Pod glavom mala palmeta. — Dobar posao ranijega rimskoga carskoga doba. Bez patine.

163. **Muška dionizijska maska.** Bronsana aplika. Iz Kladova u Srbiji. Kupljena u Beogradu 1906. — Vis. 39 mm. Znatnije oštećena na podbratku. — Napred okrenuto lice dječaka s punim obrazima i gustim uvojcima, iz kojih se na obje strane površ sljepočnica pojavljuje po jedan veći list i kraj njega po jedna mala jabuka. Ostrag je u šupljini komad od debeloga čavla, kojim je aplika bila na neki komad namještaja prikovana.

164. **Ženska dionizijska maska.** Bronsana aplika s kotla. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. — Vis. 44 mm. — Na podlogi u obliku lista u visokom je

163

relijefu izražena napred okrenuta mlada ženska glava, na kojoj se površ čela raspoznaje valovito naredana bujna kosa a postrance po jedan deblji pram, u kojem se vidi lišće. Od debele karike za proveslo posude, koja se je gore nalazila, samo se je malo sačuvalo. — Dobar posao ranijega carskoga doba rimskoga. Tamnosmeda patina.

165. **Maska menade.** Visoki reljef od bronsa. Iz Vida (Narona) u Dalmaciji. Darovala gđa. Egina Brusina 1880. — Promjer 29 mm. — Na debeloj okrugloj ploči izrađena je u visokom relijefu napred okrenuta mlada

ženska maska sa nekakvim vijencem u raskuštranoj dugoj kosi. Zelenosmeda patina.

166. **Meduzina maska.** Bronsana aplika. Iz Vida (Narona) u Dalmaciji. Darovao pukovnik Pavao Karić 1880.

165

— Vis. 36 mm. — Žensko lice sa dva mala krila u po srijedi raščješljanoj dugoj uvojitoj kosi. Šuplje lijeveno. Zelenosmeda patina.

167. **Meduzina maska.** Okrugla bronsana aplika. Iz Kupe kod Siska. Darovao Andrija Colussi, graditelj 1894. — Promjer 50 mm. — Na izbočenoj bronsanoj ploči napred okrenuta velika Meduzina glava u visokom reljefu, sa dva veća krila na čelu i sa tri zmijske glave izmed i ispod krila. Oko obraza po tri veće skupine kose. Pod vratom zmijsko tijelo. U šupljini ostrag naprava za učvršćenje velikoga čavla; manji jedan čavao prolazio je i kroz rub ploče ispod lika. Rabilo valjda kao aplika na nekom komadu namještaja.

166

168. **Meduzina maska.** Okrugla bronsana aplika. Iz Kupe kod Siska. Kupljena 1911. — Promjer 25 mm. Okrhan rub pločice desno i dole. — Na ravnoj debljoj pločici, koja je negda bila na nešto prilotana, napred okrenuta manja Meduzina glava u visokom reljefu sa dva manja krila povrh čela.

169. **Meduzina maska.** Bronsana masivna glava uresnoga čavla. Iz Kupe kod Siska. Darovao Andrija Colussi, graditelj. — Vis. 11 mm. — Na napred okrenutoj maloj glavi raspoznaju se krila povrh sljepočnica. Ostrag naprava za ispaliti čavao.

167

170. **Meduzina maska.** Bronsana masivna aplika. Iz Kupe kod Siska. Darovao Dr. Milan Šipuš, kr. javni bilježnik 1909. — Vis. 12 mm. Nos i obradak ožuljan. — Na napred okrenutoj maloj glavi, sa po srijedi raščješljanom kosom, vide se dva mala krila i dvije zmijske.

171. **Ženska maska.** Bronsana aplika. Iz Siska. Kupljena 1900. — Vis. 34 mm. — Šuplje lijevena ženska glava sa po srijedi raščješljanom kosom, koja se niz lice spušta u dvije debele pletenice, preko kojih je oko sljepočnica po jedna partija duge kose natrag počesljana. Ostrag u šupljini nalazi se debeo preko 70 mm dug željezni čavao, kojim je aplika na nešto pričvršćena bila.

171

172. **Ženska maska.** Bronsana aplika s donjega kraja ručke jednoga vrča. Iz Siska. — Vis. 27 mm. — Detalji se teško razabiru. Smeda patina.

173. **Ženska maska.** Bronsana aplika. Iz Vida (Narona) u Dalmaciji. Darovala gospođa Egina Brusina 1880. — Vis. 29 mm. Na d. rubu puknuta. — Šuplje lijevena glava sa punom u uvojcima naredanom kosom oko čela i obraza i s naborima na čelu i obrazima. Tamnosmeda patina.

173

174. **Ženska maska.** Bronsan uresni čavao. Provenijencija nepoznata. — Vis. 18 mm. — Patina skinuta.

175. **Tragična maska** na dršku velike bronsane lampe.

175

Iz Dolnjih Petrovaca kod Rume. Darovao Bude Budisavljević Prijedorski, podžupan u Rumi.

Vis. 135 mm. Manjka velik komad drška.

Napred okrenuta ostrag otvoreno ljevena ženska maska sa otvorenim probijeno radenim ustima i oblongno izdubljenim zjenicama, iz kojih su ispali umeci od druge neke kovine. Vještački udešenu frizuru, sa pravilno oko čela poredanim partijama kose i sa po tri poput dvostrukih užeta spletena viseća duga uvojka na stranama, pokriva kapa posebne vrsti (onkos), kojoj krajevi zavijeno završuju. Ispod vrata je velika sedmerolista palmeta.

Ukusan posao rimskoga carskoga doba. Zelenkasta i tamnosmeđa patina.

176. **Tragična maska** na dršku velike bronsane lampe. Iz Siska. Kupljena od Franje Diericha 1864.

Vis. 133 mm. Manjka skoro cijeli držak.

Napred okrenuta ostrag otvoreno ljevena ženska maska ima po sredini razdijeljenu kosu, koja je u po dva jaka uvojka na stranu povučena a s njih se spuštaju na obje strane po četiri stilizovane pletenice vještački udešene frizure. Na glavi je velika, na krajevima gore uzvinuta kapa (onkos) a ispod lica velika sedmerolista palmeta.

Običan dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Tamnozelena patina.

177. **Ženska maska**. Bronsana šuplje ljevena aplikacija. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. — Vis. 40 mm. — Maska

176

ima velik diadem u kosi, koja na stranama pada u stiliziranim uvojcima.

178. **Dvije glumačke maske.** Bronsan reljef. Iz Surduka. Kupljen 1905. — Dulj. 63 mm. Duguljasta pločica je na d. kraju nepotpuna. — Na uskoj odebljoj bronsanoj pločici nalazi se na d. okrenuta bradata glumačka maska i spram nje okrenuta druga mladolika. Ostrag i gore ima naprava za pričvršćenje. Tamnosmeda patina.

179. **Komična maska.** Bronsana nožica ciste. Iz Kupe kod Siska. Darovao Andrija Colussi, građevni poduzetnik 1894. — Vis. 49 mm. — Napred okrenuta u viso-

kom reljefu izvedena maska nastavljena je na debelu oblongnu pločicu sa unutra svedenim užim stranama. Smeda patina.

178

180. **Mala muška glava** nastavljena na odeblju otvorenu ovalnu bronsanu kariku. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljena 1901. — Vis. 33 mm.

181. **Sphinga.** Figura na ručici bronsanoga vrča. Iskopana u Dalju na Pladini. Kupljena 1906. — Vis. figure 55 mm. Manjka donji dio drška. — Na svedenoj graviranim perjem urešenoj vertikalnoj ručici nastavljena je srijeda sjedeća sphinga,

sa diademom u po srijedi raščušljanoj kosi i podignutim krilima na ramenima. Zjenice i sise izbušene. — Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeda patina.

182—183. **Dvije sphinge.** Dvije bronsane nožice neke četverouglaste sprave. Valjda s balkanskoga poluotoka. Iz ostavine generalnoga konzula Antuna Mihanovića. Darovao podmaršal Dragutin Lovetto 1903.

Vis. 43 mm. Na jednom komadu odlomljen komad d. krila a na drugom od lijevoga. Lica dosta izlizana.

Poprsja ženskih sphinga s egiptaskom frizurou, velikim dojčkama i raširenim izgraviranim krilima nastavljena su na tri lista cvijetne čaške,

kojom gore završuju masivno ljevene niske lavlje pandže.

Dekorativni egiptizirajući posao. Zelena patina većim dijelom skinuta.

177

179

181

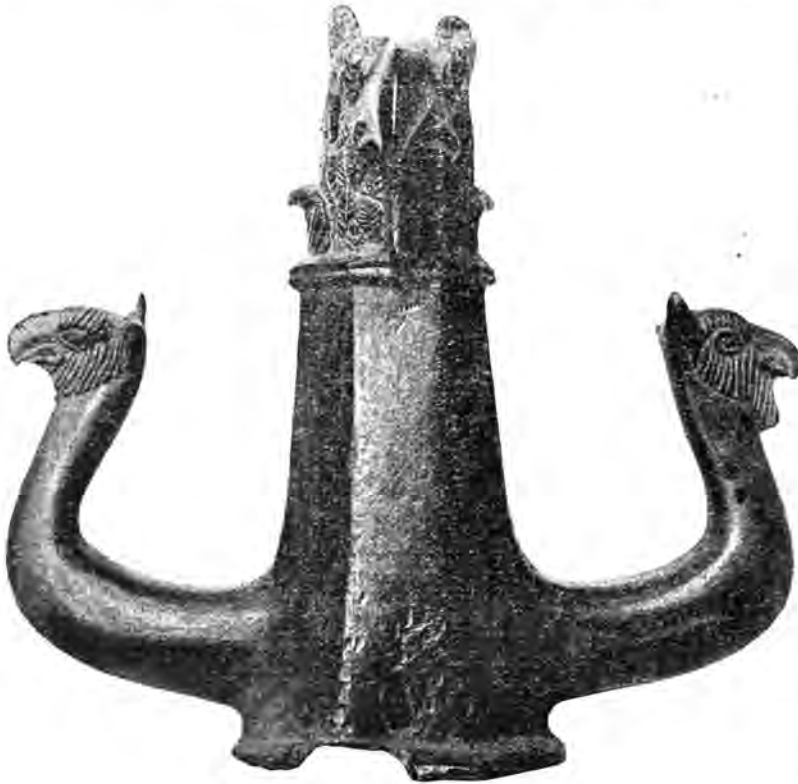

182

184. **Grifovske glave.** Bronsan uresni nastavak s kočije. Provenijencija nepoznata.

Vis. 151 mm; tež. 1367 gr. Okrhan komad donjega ruba, l. uho na obje manje glave i brada na onoj na l.; na dva mjesta probijena veća glava i ispod nje gore na jednom mjestu cijev.

Na osmerostranom kusošiljniku, koji ima gore i dole izbočen rub, nastavljena

184

je velika napred okrenuta grifovska glava s velikim orlovskim kljunom, sa dva uha i bradom, te plastički i gravirom izvedenim perjem. Šuplje ljeveni predmet, koji je bio nastavljen na drveno držalo i jednim čavlom prikovan, razlikuje se od druga dva srodna (br. 94 i 272), što se u muzeju nalaze, po tome, što nema zatvorene ušice na stranama, nego na svakoj po jednu veliku, labudemu vratu naličnu ručku. Na tim vratovima nastavljene su dvije mnogo manje grifovske glave, koje su dijelom perjem a dijelom dlakom obrasle.

Posao rimskoga carskoga doba. Patine nema.

185. **Morska neman.** Ulomak bronsanoga lika. Iz Siska. — Vis. 54 mm. — Od šuplje ljevenoga lika sačuvala se samo glava, svedeno rađeni podulji vrat, komad d. noge i komadić trupa. Na glavi, koja sjeća na životinju mačjega roda (morski panter?), ima na čelu tragova luknje, u kojoj je nešto bilo učvršćeno. Zelenkasto-smeđa patina.

186. **Ležeći lav.** Bronsan kipić. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. — Dulj. 55 mm. — Na d. okrenut ležeći lav sa napred okrenutom glavom i preko leđa prebačenim repom. — Slabiji posao. Tamnosmeđa i zelena patina.

187. **Ležeći lav.** Bronsan držak ve-

186

likoga željeznoga ključa. Iz Siska. Kupljen od Franje Diericha 1864. — Dulj. 90 mm. Manjka karika u lavljim raljama, koje su postrance probušene. Od ključa je preostao samo komadić drška četverouglasta prereza.

188. Ležeći lav.

Ulomak bronsanoga drška velikoga željeznoga ključa. Iz rimskoga groba u vinogradu Stevana Mrkobrada (kbr. 14) u Surduku. Kupljen 1902. — Dulj. sačuvanoga komada 87 mm. — Sačuvao se prednji dio šuplje ljevenoga lava sa komadom drška željeznoga ključa. Lik je sas-

187

sličan predidućemu sisačkomu primjerku, ali mu je posao nešto slabije kakvoće. Zelenkastosmeda patina djelomice skinuta.

189. **Ležeći lav.** Bronsan kipić. Iz Surduka. Kupljen 1908. — Dulj. 22 mm. — Na d. ležeći lav sa napred okrenutom glavom počiva na pločici, koja dole ima debeo kratak nastavak, kojim je predmet na nešto pričvršćen bio. Slab dekorativan posao. Tamnosmeda patina.

190. **Lav.** Bronsana aplika. Iz Siska. Darovao Josip Engelsrath, zlatar u Zagrebu 1900. — Duljina 46 mm. — Splošteno raden ležeći na l. okrenuti lav ima na dva mjesta na šupljem svomu naličju dole zakovane debele nastavke, kojima je na neku pozadinu pričvršćen bio. Smeda patina dijelom oguljena.

190

191. **Lav.** Bronsana aplika na nožici neke sprave. Navodno iz Pozzuolija u Italiji. Kupljena 1896. — Vis. 76 mm. — Na d. okrenut ostrag splošten lik žderućega lava, s kratkom grivom i u petlju smotanin repom, stoji na volutama urešenom podnožju, koje prelazi u veliku lavlju pandžu. Nožica je kraćim čavlom pričvršćena na oveću šuplje ljevenu četverouglastu podnožnu ploču. — Dosta dobar dekorativni posao. Tamnozeleno patina dijelom ožuljana.

192. **Lavica.** Bronsan figuralni nastavak. Iz Kupe kod Siska izjaružan u svibnju 1912. — Vis. 38 mm. — Na svedenom pačetvorinastom podnožju stoji na d. okrenuta lavica, koja okreće glavu napred. Na donjoj strani podnožja svedena šipka, koja je služila za pričvršćenje. — Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Smeda i zelena patina.

193. **Lavica.** Bronsan držak željeznoga ključa, koji se nije sačuvao. Nepoznata provenijencija. Iz stare muzejske zbirke. — Dulj. 72 mm. — Masivno ljevena lavica, sa otvorenim raljama, skače iz jedne cvijetne

191

192

čашke. Dobar dekorativni posao ranijega rimskoga carskoga doba. Smeđa patina.

194. **Lavlja glava.** Bronsan figuralni nastavak. Iz Kupe kod Siska. Darovao Antun Bukvič, tehnički savjetnik i predstojnik riječno-mjerničkoga ureda 1912. — Vis. 28 mm. Na vratu nešto stučen. — Šuplje ljevena napred okrenuta lavlja glava s kraćom grivom i otvorenim raljama. Na tjemenu nešto sploštena. Vrat je služio kao cijev za naticanje. — Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Zelena patina.

195. **Lavlja maska** od bronsa. Iz Kupe kod Siska izjaruzana u svibnju 1912. — Vis. 32 mm. — Naturalistički prikazana dobro rađena šuplje ljevena glava s otvorenim raljama, bila je na neku pozadinu pričvršćena čavlom, koji je prolazio kroz lijevo oko.

196. **Lavlja maska.** Bronsana aplika, šuplje ljevena i u raljama probušena, naturalistički načinjena. Iz Solina u Dalmaciji. — Vis. 32 mm. — Tamnozeleno-zelena patina.

193

197. **Lavlja maska** od bronsa. Iz Surduka. Kupljena 1903. — Vis. 40 mm. — Naturalistički prikazana i dosta dobro izrađena šuplje ljevena glava s otvorenim raljama. Tamnosmeđa patina.

Dr. Jos. Brunšmid u Viestniku hrv. arh. dr. N. S. I str. 181 (sa sl. 156).

198. **Lavlja maska** od bronsa. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljena 1897. — Vis. 30 mm.

Shematski izvedena šuplje ljevena glava s otvorenim raljama bila je valjda na neku spravu u dekorativnu svrhu prilotana. U raljama se je negda možda nalazila karika. Zelenkastosmeđa patina.

199. Ulomak sličnoga komada. Iz Surduka. Kupljen 1902.

200. **Lavlja maska** od bronsa. Iz Dalja. Kupljena 1908. — Vis. 28 mm. — Shematski izvedena šuplje ljevena glava s otvorenim raljama, u kojima nije

bilo karike. Drugačijega oblika od predidućih primjeraka. Tamnosmeđa patina.

201. Sličan komad iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljen 1901. Vis. 28 mm.

202. Ulomak sličnoga komada iz Surduka. Kupljen 1902.

203. **Lavlja maska** od bronsa. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljena 1913. — Vis. 29 mm. — Mnogo jače stilizovana od predidućih, tako da nema ni oznake očiju. Zelenkastosmeđa patina.

194

195

204. Sličan manji komad iz Novih Banovaca. Kupljen 1902. — Vis. 21 mm. — U detaljima drugačije izveden. Zelenkastosmeđa patina.

205. Ulomak sličnoga komada iz Surduka. Kupljen 1902.

206. **Lavlja maska.** Bronsana aplika. Iz Siska. Darovao Ivan Tkalčić, prebendar u Zagrebu. — Promjer 55 mm. Iskrhano na rubu d. i l. — Na izbočenoj okrugloj pločici šuplje lijevena napred okrenuta naturalistički prikazana lavlja glava u visokom reljefu sa ukvačenom pomičnom malom karičicom u probijeno rađenim raljama. Smeđa patina.

206

207. **Lavlja maska.** Bronsana aplika, iskopana kod muzejskoga iskopanja u Ščitarjevu kod Zagreba 1882. — Vis. 42 mm. Rub okrhan. — Dobro rađena, naturalistički prikazana lavlja glava otisnuta je u visokom reljefu iz tanke limene pločice, a bila je sitnim čavličima na drvenu podlogu prikovana. Nije imala karike u otvorenim neprobušenim raljama. Tamnosmeđa patina dijelom je skinuta.

208. **Lavlja maska.** Bronsan poklopac male posude. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. — Promjer 45 mm. — Šuplje lijevena okrugla debela pločica sa napred okrenutom stiliziranom lavljom glavom u visokom reljefu. Na rubu gore su dva probušena nastavka za šarnir.

208

209. **Lavlja maska.** Iz Kupe kod Siska izjaružana u svibnju 1912. Promjer podloge 24 mm.

Masivno rađena bronsana naturalistička glava nalazi se na niskom šupljem valjku, u kojem se vidi ostatak željeznoga čavla, kojim je negdje pričvršćen bio.

210. **Lavlja maska.** Bronsana nožica nekoga većega predmeta. Iz Solina u Dalmaciji. Kupljena. — Vis. 35 mm. — Naturalistički u visokom

210

reljefu šuplje lijevena napred okrenuta lavlja glava nastavljena je na debelu svedenu ploču, koja naokolo ima okvir s urezanim kolobarima i točkama. Tamnozeleno patina.

211. **Ulomak lavlje maske.** Ulomak bronsane šuplje valjkaste nožice s komadom naturalistički u visokom reljefu rađene lavlje maske s probušenim ždrijelom. Iz Kupe kod Siska izjaružan u svibnju 1912. — Vis. 30 mm.

212. **Lavlje poprsje** na bronsanoj nožici kandelabra. Iz Osijeka. Kupljeno 1913. — Vis. 109 mm,

Glavica stupa gore ostrag lijevo okrhana. — Napred okrenuto lavlje poprsje nastavljeno je na veliku lavlju pandžu, koja stoji na okrugloj masivnoj bazi sa dva tora i jednim trochilom. Iza glave se uzdiže komad četverouglasta stupa s profilovanom glavicom, u kojoj je izdubina za pričvršćenje nožice. — Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Tamnozelena patina.

212

213. **Lavlja glava** na bronsanoj nožici kandelabra. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljena 1912. — Vis. 93 mm. — Shematski radena, postrance probušena glava stoji na jednom svedeno načinjenom masivnom srednjem članku, koji se nalazi na drugom nešto drugačije izvedenom članku. Gore ostrag je tročlan nastavak sa izdubinom za pričvršćenje nožice. — Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Tamnosmeda patina.

213

214. **Nožica** bronsane ciste. Iz Kupe kod Siska. Kupljena 1913. — Vis. 29 mm. — Na krilatoj nožici s lavljom pandžom nastavljena je mala lavlja maska.

215. **Lavlja pandža** na ulomku bronsane nožice s neke sprave. Iz posavskoga dijela sjeverne Srbije. Kupljena 1905. — Vis. 43 mm.

218

216. **Ulomak bronsane nožice** s neke sprave sa probijeno radenom lavljom pandžom. Iz Siska. — Vis. 20 mm.

217. **Ulomak** slične mnogo manje nožice. Iz Kupe kod Siska. Darovao Antun Bukvić, tehnički savjetnik 1909. — Vis. 16 mm.

218. **Panterova glava** od dobro radenoga većega bronsanoga lika, koji se je možda nalazio uz veću figuru Dionyza. Iz Kupe kod Siska izjaružana u svibnju 1912. — Vis. 26 mm.

219. **Panterka**. Bronsan kipić nepoznate provenijencije. — Vis. 34 mm. Manjka d. prednja noga i trbuh; otkrhani dijelovi oblongne podnožne ploče. — Na d. okrenuta stojeća panterka ženka okreće glavu napred. Rep je omotala oko l. stražnje noge. — Dekorativni posao. Zelenosmeda patina.

219

220. **Nožica** bronsanoga kandelabra. Iz Kupe kod Siska. Darovao Andrija Colussi, građevni poduzetnik 1894. — Vis. 63 mm. Na gornjem kraju odlomljen. — Iz debele stapke sa dva zamjenična široka lista izniknula je panterova glava sa negda emajlom ispunjenih šest izdubina na tjemenu. U raljama drži veliku panterovu nogu. Tamnosmeda i zelena patina.

221. **Vučja glava** od bronsa, šuplje ljevena, s ostatkom željeznoga čavla u izdubini

220

ostrag. Iz Solina u Dalmaciji. — Dulj. 18 mm. — Detalji gravirani. Tamnozeleno patina.

222. **Vučja glava** od bronsa, shematski radena. Iz Solina u Dalmaciji. — Dulj. 47 mm. Na njuški l. oštećena. — Možda s drška jedne kaserole. Tamnozeleno patina.

223. **Pas.** Bronsan uresni nastavak. Valjda iz Egipta. Kupljen sa zbirkom egipatskih starina podmaršala baruna Fr. Kollera u Pragu 1868.

Vis. 58 mm. Ostrag nepotpun.

Prednji dio šuplje ljevenoga psa sa podignutim šiljatim ušima, otvorenom gubicom i s ogrlicom oko vrata. Prednje noge pristaju na duguljasto podnožje. Dlaka je zarezima naznačena. Sačuvani komad je ostrag oblo izrezan,

pa je cijela figura prema tomu morala biti na nešto natakuta.

Dekoratívni posao bizantskoga vremena. Mjestimice ima naslaganoga zelenoga i crvenosmedega oksida, na čemu obično boluju egipatske bronse.

224. **Pas.** Bronsan kipić. Ista provenijencija. — Vis. 29 mm. Odlomljene noge i šiljci ušiju. — Na l. okrenut a napred gledajući masívno ljeven lik. Dekoratívni posao bizantskoga vremena bez patine.

222

225. **Ulomci velikoga konjskoga lika**

od bronsa. Iskopani u kolovozu 1877., kada se je kopala jama za gašenje vapna, u dvorištu kuće ljekarnika Kuševića u Daruvaru, gdje se je onda nalazio kr. kotarski sud. Darovao Dragutin Benak, kr. kotarski sudac 1878.

Svega su se našla četiri ulomka šuplje ljevenoga konjskoga lika iznad naranjavne veličine, i to: komad desne stražnje noge (vis. 175 mm), veći komad trbuha (najveća dulj. 532 mm) sa muškim spolnim organom ždrijebca i dva skupa spadajuća komada repa (najveća duljina 380 mm). Na nogi je dlaka povrh kopita i ostrag ispod članka plastički izražena. Mnoge pogreške, što su kod ljevanja nastale, ispravile su se tako, da su se dlijetom izdubile veće partije kipove površine i onda prilotale odgovarajuće pločice od 1,5 mm debeloga bronsanoga lima. Jedan dio tih pločica odlupio se je i spao, tako n. pr. dva velika nepravilna komada na d. i l. strani noge, ali po jedna pločica na nogi desno dole i na l. strani kopita još je preostala. U kopitu dole nalazi se olovom zaljeven komad debeloga željeza četverouglastoga prereza, kojim se je noga u podnožje pričvrstila a jedan jak željezni čavao prodro je na sredini i do površine kopita. Više manjih zakrpa bilo je i na truhu a dvije su bile i na većem ulomku s repom, na kojem je struna bila plastički načinjena.

223

225

trijebio bi se njihov materijal kod saljevanja drugih predmeta, pa su se samo slučajno mogli da sačuvaju ulomci takovih likova, kao što su to ovi daruvarski.

226. Velika konjska noga. Ulomak bronsanoga kipa iznad naravne veličine. Nađena u prvoj polovini veljače 1906. na rubu vrta Josipa Kancijana u Ludbregu (varaždinska županija) u neposrednoj blizini lijeve obale Bednje, kada se je tamo odronila zemlja. Darovao Vladoje Sančić, obrtnik 1896. — Vis. 290 mm. — Sačuvao se šuplje lijeven donji dio desne stražnje noge velikoga konjskoga lika, koji je valjda pripadao velikom konjaničkom kipu nekoga rimskoga cara. Kako nije vjerojatno, da je ovakov veći komad od drugud (n. pr. preko brda iz 18·3 km dalekih Varaždinskih Toplica) slučajno u Ludbreg dospjeo, gdje se i inače katkada nađe rimskih novaca a i po

Sudeć po nađenim rimskim spomenicima sa napisima u čast rimskih careva Commoda i Gordijana III., te carice Tranquilline (sr. Vjesnik hrv. arh. dr. N. s. XI str. 124 i 126), podigla je respublica Jasorum u današnjem Daruvaru više velikih spomenika, koji su te visoke ličnosti prikazivali. Po obliku sačuvanoga kamenja s napisima dalo bi se zaključivati, da je Gordijanov kip bio konjanički, dok mu je suprugu Tranquillinu prikazivala stojeća figura. O kipu diviniziranoga Commoda ne može se ništa kazati, jer se kamen s napisom nije sačuvao. Neda se naravno ustanoviti, da li su ovdje opisani ulomci daruvarskoga konja pripadali spomeniku cara Gordijana III., jer je gotovo sigurno, da je u Daruvaru bilo više kipova rimskih careva iz konca II. i prve polovine III. stoljeća, pa je još koji od njih mogao biti konjanički.

Sudeć po ulomcima iz Daruvara, Ludbrega i jednom neznatnijem iz Siska, pa po mnogim bazama s počasnim napisima za osobe iz carske kuće iz raznih rimskih gradskih općina u Hrvatskoj i Slavoniji, kao da je općenito postojao običaj, da se takovim osobama na javnim trgovima dižu figuralni spomenici, a kako se ovdje dosele nisu nigdje našli ostanci kamenih figura, to je vjerojatno, da su ti kipovi bili načinjeni od bronsa. Kada su takovi spomenici propali ili se ma s kojega razloga bili uklonili, upo-

226

koji drugi rimski predmet, to se je prema tomu morao u rimsko doba u Ludbregu nalaziti velik konjanički kip od bronsa. — Na dobro izvedenoj nogi plastički su izražene žile kucavice a gravirom dlaka povrhu kopita i ostrag ispod članka. Zajedno s nogom našao se je i velik komad olova, kojim je ona bila pomoću dviju nesačuvanih spona učvršćena u izdubini na kamenom ili zidanom podnožju.

227. **Trčeći konj.** Bronsan kipić. Iz Dolnje Stinice (ličko-krbavska županija). Darovao Antun Vukelić, bilježnik u Jablancu 1907. — Vis. 38 mm. Okrhana dol-

227

nja čeljust i obje prednje noge, odlomljena polovina d. stražnje noge. — Dobar dekorativni posao. Zelenosmeda patina dijelom zgrebana.

228. **Konjska glava** od bronsa. Iz Dolnjih Petrovaca kod Rume. Nabavljena 1914. — Dulj. 28 mm. — Sačuvala se je samo glava šuplje ljevene konjske figure. Tamnosmeda patina.

229. **Prednji dio skačućega konja** od bronsa. Iz Surduka. Kupljen 1904. — Vis. 56 mm. Otkrhan komad d. prednje noge i l. uha, pa djelomice rub ploče. — Šuplje ljeveno konjsko poprsje nastavljeno je na odeblju okruglu ploču, koja je sa četiri čavlića bila na nešto pričvršćena. Oko vrata nalazi se jedan remen. Zelenkastosmeda patina.

229

230. **Konjska glava** od bronsa. Iz Surduka. Kupljena 1902. — Vis. 29 mm. — Na l. okrenuta splošteno rađena glava s vratom bila je sa dva (sada okrhana) nastavka na nešto pričvršćena. Dosta dobar posao. Tamnosmeda patina.

230

231. **Prednji dio konja.** Iz Surduka. Kupljen 1903. — Vis. 16 mm. — Shematski rađeni lik bio je na d. okrenut i na neki predmet pričvršćen. Tamnosmeda patina.

233

232. **Sličan drugi primjerak** iste provenijencije, okrenut na l. Vis. 15 mm.

233. **Bikovlje poprsje.** Bronsana aplika. Iz Kupe kod Siska. Darovao † Ljudevit Ivkanec, vječnik banskoga stola u Zagrebu 1892. — Vis. 70 mm. — Šuplje ljevena aplika prikazuje naturalistički rađenu bikovlju glavu s kratkim uspravljenim rogovima, pa s cijelim vratom i voljem. Predmet je bio na nešto nastavljen i postrance sa dva čavlića pričvršćen. Dobar dekorativni posao. Bez patine.

234. **Bikova glava.** Velika aplika s bronsanoga kotla. Iz Ostrova kod Vin-kovaca. Pridošla kao dar sa zbirkom Dra. Josipa Brunšmida 1899. — Vis. 81 mm.

234

Dulj. 46 mm.

Stilizirano radena životinja najviše naliči na govedo, samo što nema traga rogovima. Na zatiljku nalazi se komad nastavljene karike, kojoj se ostatak zajedno s drugom polovinom

236

237—238. Dva bukranija od bronsa. Dole sploštene stilizirano izvedene aplike, koje na donjem kraju šiljato a na rogovima zaokruženo završuju. Iz Kupe kod Siska. Kupljeno 1913. — Dulj. 28 i 21 mm.

241

242. **Svinjska glava** od bronsa. Iz Solina u Dalmaciji. Kupljena. — Dulj. 26 mm. — Skroz kroz glavu prolazi luknja za čavao, kojim je predmet negda bio prikovan. Tamnosmeđa patina.

243. **Prednji dio vepra** od bronsa. Iz Sotina. Kupljen 1894. — Vis. 37 mm. Odlomljena l. prednja noga. — Shematski radeni predmet ima ostrag luknju za velik čavao, kojim je na nešto pričvršćen bio. Tamnosmeđa patina.

Odlomljen komad karike. — Na velik list vinove loze nastavljena je u visokom reljefu radena napred okrenuta glava upregnuta bika s kratkim rogovima. Remenje s orme vidi se povrh njuške, ispred i izmed rogova. Aplika je bila sa dva klinca na kotao pričvršćena a gore je na njoj bila velika debela karika. Crvenosmeđa patina.

J. Brunšmid u Arch. epigr. Mitt. III 1879 str. 124 II 3 i u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VI 1902 str. 147, 2 (sa sl. 74 na str. 148).

235. **Govedo.** Prednja polovina bronsanoga čilita. Iz Štipa u Staroj Srbiji. Darovao Milan Turić, oružnički kapetan u Skoplju 1907.

235

zajedno s drugom polovinom predmeta odlomio i izgubio. Zapor čilita zalazio je od ostrag u šupljinu lika a provešlo u kariku na zatiljku. Otključavalo se je sprijeda ispod vrata, pa se je onda zapor s proveslom ostrag morao izvući. Dekorativni posao bizantskoga vremena. Bez patine.

236. **Bukranion** od bronsa. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1913. — Vis. 34 mm. — Naturalistički radena goveđa lubanja s rogovima i izbušenim očnicama. Dole izdubina za čavao.

239—240. Slične dvije bronsane aplike, stilizirano izvedene, na donjem kraju i na obje strane gore završuju zaokruženo. Iz Kupe kod Siska. Kupljene 1913. — Vis. 28 i 23 mm.

241. **Vepar.** Bronsana splošteno radena aplika sa dva klinca, kojima je na d. okrenuti lik bio na nešto pričvršćen. Iz Dolnje Stinice (kotar Senj). Darovao Antun Vukelić, općinski bilježnik u Jablancu 1907. — Dulj. 31 mm. — Zelenkastosmeđa patina.

244

tome bila sada odlomljena karičica za privješanje. Dekorativni posao. Bez patine.

245. **Jarčeva glava.** Velika aplika s bronsanoga kotla. Iz Staroga Slankamena (srijemska županija). Kupljena 1905. — Vis. 140 mm. — Ljepo izrađena napred okrenuta glava u visokom reljefu. Aplika je bila sa dva klinca na kotao pričvršćena i osim toga još i prilotana. Gore je velika debela karika, u koju se je

247

da bi predmet mogao biti domača radnja predrimskoga vremena. Na d. rogu i d. prednjoj nogi nalazi se po jedan komadić suvišne kovine poradi pogreške u kalupu za ljevanje. Noge su surovo izvedeni klinци bez ikakove modelacije. Tamnosmeđa patina.

248. **Stonova glava.** Bronsan privjesak. Iz Surduka. Kupljen 1908. — Dulj. bez karike 26 mm. Okrhan komad rila. — Na gornjem kraju shematski izrađenoga predmeta nalazi se probušen nastavak, u koji je ukvačena karičica od deblje bronsane žice. Tamnozeleno patina.

250

249. **Miš.** Srebrn kipić. Iz Siska. Kupljen 1900. — Dulj. 23 mm. — Na obloj podnožnoj pločici stoji stražnjim nogama miš, koji ogriza neki okrugli plosnati predmet, što ga je prednjim nogama obuhvatio. Rep je prebačen preko leđa. Površina tijela sitnim i sa nekoliko krupnijih točaka urešena. Bez patine.

249

245

proveslo ukvačilo. Većim dijelom bez patine.

Spominje Dr. A. Hekler *Archaeológiai jegyzetek* vidéki múzeumainkiból str. 20, 75.

246. **Ulomak** donjega kraja brade sa slične veće jarčeve glave od bronsa. Iz Surduka. Kupljen 1902. — Vis. 48 mm. Tamnosmeđa patina.

247. **Jelen.** Bronsan kipić sa velikom luknjom na ledima, koja je služila za pričvršćenje predmeta. Iz Surduka. Kupljen 1902. — Vis. 57 mm. — Veoma loš posao dovodi na pomisao,

248

250. **Miš.** Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Darovao Dr. Milan Šipuš, kr. javni bilježnik 1901. — Dulj. 23 mm. — Miš stoji stražnjim nogama na nekom podnožju, pa ogriza neki veći plosnati okrugli predmet, što ga je ispruženim prednjim nogama obuhvatio. Smedezelena patina.

252

251. **Sličan bronsani kipić**, na kojem nema traga

253

gore na leđa prebačenu repu. Iz Novih Banovaca na Dunavu. Kupljen 1910. — Dulj. 27 mm. — Tamnosmeđa patina.

252. **Miš.** Bronsan kipić. Iz Solina u Dalmaciji. Kupljen sa zbirkom Dra. Franje Lanze u Spljetu. — Dulj. 33 mm. — Masivno ljeven ležeći miš, sa svinutim repom na leđima, ogriza neki okrugli plosnati predmet.

253. **Prizor iz života životinja.** Ulomak s bronsane posude s reljefima. Iz Jajca u Bosni. Dar o. Ante Kneževića 1883. — Dulj. 50 mm. Svuda naokolo oblomljen. — Prikazana je na d. okrenuta ptica močvarica s podignutim krilima, koja se kljunom brani od napadajuće ju neke četveronožne životinje (lisica?). U pozadini gravirane su močvarne biljke. Tamnosmeđa patina.

254. **Orao** na munji. Bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska izjaružan u svibnju

254

1912. — Vis. 100 mm. Pukotina preko obijuh nogu. — Napred okrenuti orao, sa raširenim krilima, stoji na munji, koja je nastavljena na jednu veću kruglju. U kljunu visoko podignute glave drži velik vijenac, u kojem se raspoznaje lišće i voće. Detalji su i napred i ostrag gravirani. Dobar dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Bez patine.

255. **Orao.** Bronsani nastavak s nekoga većega predmeta. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1909. — Vis. 93 mm. Okrhana dva ugla na postamentu dole sa njihovim četverouglastim pločastim nožicama. — Na visokom podnožju, koje sastoji od ulomka jednoga stupa i na nj nastavljenoga čunjastoga dijela, stoji na trouglastoj pločici napred

okrenut i nešto na d. gledajući mali orao, koji kao da se sprema, da će krila otvoriti i odletjeti. — Dobar dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Patina se u vodi saprala.

256. **Orlova glava** s manjega bronsanoga kipića, koji je možda bio grupiran s jednim Zevsovim likom. Iz Siska. Kupljen 1898. Vis. 17 mm. Zelena patina.

258

255

257. **Orao**. Bronsan ukrasni predmet. Iskopan u Dalju u Planini. Kupljen 1906. — Najveća visina od prilike 92 mm. — Sačuvani ulomak prikazuje glavu, vrat i komad leđa s većim dijelom raširenoga d. krila povećega orla, a načinjen je od tankoga bronsanoga lima, na kojem su detalji na glavi i u perju gravirani.

258. **Gavran**. Bronsan lik. Iz Siska. Kupljen od Franje Diericha 1864. — Vis. 93 mm. Okrhan jedan ugao na ostrag nastavljenom ploči. — Šuplje ljeven prednji dio gavrana sa otvorenim kljunom, dijelovima plosnato raširenih krila i shematski graviranim perjem. Na leđa je nastavljena debela pločica sa pet rupica za čavle, kojima je predmet bio na nešto pričvršćen. — Dekorativni posao. Tamnozeleno zelena patina.

259. **Ždral**. Nožica bronsane ciste. Iz Kupe kod Siska. Darovao Dr. Milan Šipuš, javni bilježnik 1912. — Vis. 68 mm. Napred okrenuti ždral sa raširenim krilima i na prsa položenim kljunom prelazi donjim tijelom u lavlju pandžu. Perje je izgravirano. Na krilima po jedna luknja za čavao. Dekorativni posao. Bez patine.

260. **Sličan primjerak** sa drugačije graviranim perjem. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. Vis. 68 mm.

259

Krila okrhana. Odlomljen komad l. krila je prisastavljen. Smeđa i zelena patina.

261. **Pijetao.** Bronsan kipić. Iz Vinokovaca. Kupljen od S. Georgijevića 1892. — Vis. 130 mm. — Napred okrenuti veliki pijetao, sa izgraviranim detaljima na glavi i u perju, stoji na velikoj oblongnoj podnožnoj ploči, koja ima na dva mjesta veće rupe za čavle. Napred je na nju vertikalno nastavljena ploča sa uokvirenim graviranim napisom DI/ΛBO-NICVS. Iza l. noge nalazi se jedan suvišan dugački pornjak. — Dosta dobar posao rimskoga carskoga doba. Crnkasta patina.

J. Brunšmid u Arch. epigr. Mitt. III 1879 str. 124, III 2 i u Vjesniku hrv. arh. dr. N. s. VI 1902 str. 147, 3 dole (sa sl. 75 na str. 148).

262. **Pijetao.** Bronsan kipić. Iz Egipta. Kupljen s Kollerovom zbirkom egipatskih starina 1868. — Vis. 35 mm. Manjkaju glava s vratom i komadi obijuh nogu; razbijen na l. krilu. — Šuplje ljeveni kipić, sa naznačenim perjem, ima rašljasto završujući rep, i to valjda

zato, što je figura ostrag bila na nešto pričvršćena, pa se je rep samo na takov način mogao s obje strane da vidi.

263

263. **Dva pijetla.** Poklopac bronsane posudice.

Iz Sotina. Kupljen 1900. — Vis. 28 mm. — Na debeloj zaokruženoj pločici stoje dva pijetla, okrenuti jedan spram drugoga. Ostrag je nastavljena karika, koja je ulazila u šarnir za učvršćenje. Zelenkasto-smeđa patina.

261

nju 1912. — Vis. 48 mm. — Krila sploštena. Bez patine.

265. **Kokoš.** Malen bronsan kipić. Iz Kupe kod Siska. Darovao † Ljudevit Ivkanec, vječnik banskoga stola u Zagrebu

264

265

1892. — Vis. 32 mm. — Masivno ljeven kipić sa ugraviranim perima na krilima i na repu. Patina smeđa i zelena dijelom je saprana.

266. **Ptica.** Bronsan uresni predmet. Iz Osijeka. Pridošao kao dar sa zbirkom Dra. Josipa Brunšmida 1899. — Vis. 40 mm. — Ptica (možda golub) nastavljena je na valjkasto podnožje, koje ima tanju okruglu podnožnu ploču. Ova je možda služila za ukopčavanje u kakov debeli remen. — Dekorativni posao rimskoga carskoga doba. Zelenosmeđa patina.

267. **Sjedeća ptica.** Ulomak surovo radenoga bakrenoga dekorativnoga nastavka. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1913. — Vis. 34 mm. Odlomljen rep i jedan dio podnožne prječke, koja je sačuvanim bakrenim čavlom na nešto pričvršćena bila. Bez patine.

268. **Ptica.** Bronsan kipić. Iz Egipta. Kupljen sa zbirkom egipatskih starina podmaršala baruna Fr. Kollera u Pragu 1868.

Vis. 62 mm. Odlomljen komad l. krila.

Napred okrenuta ptica (orao?) sa raširenim krilima stoji na nekom podnožju, koje po svom obliku sjeća na pečatnjak. Rep je mjesto natrag na l. stranu smješten, valjda jer je lik ostrag splošteno raden. Detalji sprijeda su graviranjem izvedeni. Dekorativni posao bizantskoga vremena. Bez patine, ali s tragovima oksidiranja.

269. **Ptica.** Bronsan kipić. Ista provenijencija. — Dulj. 66 mm. Odlomljeno podnožje. — Masivno ljevna ptica sa sklopljenim krilima, spuštenom glavom i repom, na nešto je bila nastavljena. Gravirani detalji. Dekorativni posao bizantskoga vremena. Bez patine.

270. **Ptica.** Bronsan kipić. Ista provenijencija. — Vis. 65 mm. Odlomljeno podnožje. — Masivno ljevna ptica (paun?) s dugim vratom i većim krstom na glavi. Dekorativni posao bizantskoga vremena. Bez patine.

271. **Ptica.** Bronsan kipić. Ista provenijencija. — Vis. 39 mm. Odlomljen komad krila i probušenoga podnožja. — Shematski raden dekorativni posao bizantskoga vremena. Bez patine.

272. **Bronsan uresni nastavak** s kočije. Iz Siska. Darovalo društvo „Siscia“. — Vis. 116 mm; tež. 1043 gr. Manjka gornji nastavak i uresna ploča, koja je negda napred prilotana bila. —

266

268

Na četverouglastom podnožju nastavljena je široka prema sredini znatno sužena cijev. Pokriva ju kao nekakov omphalos u obliku polukruglje, na kojem su četiri dugu-

272

274. **Noga ptice** plivačice od bronsa. Iz Siska. Darovao Ivan Tkalčić, prebendar u Zagrebu. — Dulj. 33 mm. Smeđa patina.

275. **Gornji nastavak sa kandelabra** od bronsa. Iz Kupe kod Siska izjaružan u svibnju 1913.

275

ljaste jake izbočine (krajevi od jastučka). Na tim gore sploštenim jastučcima negda je bez sumnje stajao neki figuralni nastavak, a figuralna uresna ploča je bila, sudeć po sačuvanim tragovima, prilotana i na prednjoj strani cijevi. Zatvorene ušice tvore dva velika labuda vrata. Šuplje ljeveni predmet bio je nataknut na drveno držalo i napred jednim čavlom prikovan. — Posao rimskoga carskoga doba. Tamnozelena patina.

273. **Nožica** bronsane ciste u obliku surovo radene ptičje (?) glave. Iz Siska. Darovao Ivan Tkalčić, prebendar u Zagrebu. — Vis. 38 mm. Smeđa i zelena patina.

Vis. 139 mm.

Sačuvao se ovelik bogato urešen gornji nastavak s jednoga kandelabra, s kojega se je gornja, negda prilotana pokrovna ploča kod jaružanja odlupila. Predmet, koji ima oblik otvorom gore okrenuta šuplje ljevna zvona, stoji na kratkom komadu stapke, koja je sa devet plastički izvedenih listova urešena. Dolnji dio zvona obložen je poput cvijetne čaške sa tri veća i sa tri manja narezuckana akanthova lista. Iza tih listova pojavljuje se šest velikih lišćem obraslih špiralno svijenih hvoja, od kojih četiri završuju otvorenim većim cvijetovima a dvije pupoljcima, koji se otvaraju. Svaka od tih hvoja svezana je sa susjednom a na tim je mjestima izniknulo šest pupoljaka. Dalnja tri pupoljka pojav-

ljuju se iza vrška onih trijuh manjih listova, što se nalaze na donjem dijelu spomenute cvijetne čaške. Gornji rub zvona prati vijenac srcolikih listova, izmed kojih se nalazi po jedan stilizirani liljan. Tanjuru nalična pokrovna ploča nastavka, kojoj gornje

276

lice ima tokarene detalje, urešena je na vanjskom rubu ornamentom jajke (Eierstab). Hvojino lišće, pupoljci i cvjetovi bili su obloženi srebrom, od čega su se još znatniji tragovi sačuvali.

Veoma ukusno zamišljen i izveden posao ranijega rimskoga carskoga doba, uvežen sigurno iz Italije. Patina je u vodi nestala, samo srebrna inkrustacija, gdje se je sačuvala, ima crnu patinu.

276. **Grančica lovorova** od bronsa. Iz Kupe kod Siska izjaružana u svibnju 1912. — Duljina 101 mm. — Veća lovorova grančica sa 18 duguljastih šiljatih listova. Bez patine.

277. **Palmeta.** Bronsana aplika. Iz Siska. — Vis. 127 mm. Odlomljen komad lista na sredini. — Velika palmeta od sedam listova nastavljena je na polučašku nekoga cvijeta, koja sastoji od dva uska i jednoga širokoga lista. Dole je neka ptičja maska.

277

278. **Dva narezuckana lista** od bronsa, koji su nastavljeni na veću bronsanu kvrgu, u kojoj je ostrag ostatak debeloga željeznoga čavla. Izjaružano iz Kupe kod Siska u svibnju 1912. — Šir. 50 mm. — Bez patine.

279. **Pupoljak cvijeta.** Bronsan nastavak. Iskopan na podanku zemlje Nikole Kršula-Lukina kod punte u Selcu u Vinodolu. Darovao Ivan Lončarić Papić ml. 1910. — Vis. 53 mm. — Šuplje ljeveni pupoljak obložen je sa tri velika narezuckana lista, izmed kojih se pojavljuju krajevi drugoga reda sličnih listova. Dobar posao. Zelena patina.

280. **Perjanica kacige.** Valjda s velike bronsane figure. Iz Kupe kod Siska. Darovali Antun Bukvić, tehnički savjetnik i Dr. Adriano Colussi 1894.

Vis. 101 mm. Na više mjesta znatnije okrohana i izvitlavita.

U većem gornjem dijelu su u dva reda veća plastički i gravirom izvedena pera a dole ostanci od tri skupine svijajuće se konjske strune. Iznutra preostao je veći komad, kako se čini, bakrenoga čavla, omotana olovom, čime se je perjanica negda na

278

kacigu figure pričvrstila bila. Tamo gdje počima konjska struna ima također znatnijih tragova kositra ili olova, pa je perjanica valjda i tamo bila prilotana.

279

Površina djelomice pokriva crnkastom prevlakom klornoga srebra.

283. **Kerykeion** od srebra. Iz Kupe kod Siska izjaružano u svibnju 1912. Vis. 48 mm. Dole nepotpuni štap tvore spleteni repovi dviju zmijski, koje se uvijajuć se i ispreplićući dižu jedna spram druge. Par spuštenih krila, sa označenim perjem, zakvačen je u jednu veću zavojku, što ju tvore zmijski repovi. Također valjda atribut većega Hermesovoga kipića.

282

284. **Kormilo**. Bronsan atribut veće figure. Iz Kupe kod Siska izjaružano u svibnju 1912. — Duljina 89 mm. — Prječica odlomljena. Bez patine.

285. **Rostra** od bronsa, koja su negda debljim nastavkom na neki predmet pričvršćena bila. Iz Kupe kod Siska izjaružana u svibnju 1912. — Vis. 40 mm.

286. **Postamenat bronsane figure**. Iz Kupe kod Siska izjaružan u svibnju 1912. — Vis. 26 mm, dulj. 78 mm, dublj. 44 mm. — Šuplje ljeveni oblongni postamenat ima dole profiliran dio. Gore je na tri mjesta preostalo kovine, kojom je nešto negda prilotano bilo.

287. **Ulomak podnožne ploče** velikoga bronsanoga kipa. Iz Sotina (kotar Vukovar). Darovao Robert Thurmayer, župnik 1901. — Najveća duljina 123 mm. Svuda naokolo oblomljeno.

280

281. **Perjanica kacige** s većega bronsanoga kipića. Iz Kupe kod Siska. Kupljena 1913. — Vis. 77 mm. — Perjanica s kacige jednoga Atheninoga ili Rominoga kipića, na kojoj su gore u dva reda ugravirana velika pera a dole konjska struna. Dobar posao rimskoga carskoga doba. Zelenosmeđa patina.

282. **Kerykeion** od srebra. Iz Kupe kod Siska. Kupljen 1909.

Vis. 75 mm.

Na tanku štapu, oko kojega se gore omotava rep jedne zmijske, pričvršćena su gore dva otvorena manja krila i dole dvije karike. Gore je nastavljen par ispreplićućih se zmijski s pijetlovom krestom na glavama, koje su se zagrizle u jednu jabuku. Valjda atribut jednoga većega Hermesovoga kipića.

Dosta dobar posao rimskoga carskoga doba.